

Европа в 12 урока

Паскал Фонтен

Европейски съюз

Настоящата брошура и други кратки и ясни обяснителни текстове за ЕС можете да намерите в Интернет на адрес: ec.europa.eu/publications/

Европейска комисия
Генерална дирекция „Комуникация“
Публикации
B-1049 Брюксел

Ръкописът е завършен през 2006 г.

Илюстрация на корицата/снимки: Reporters

В края на изданието ще намерите неговите каталожни данни.

Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности, 2007 г.

ISBN 92-79-02859-6

© Европейски общности, 2007 г.
Възпроизвеждането разрешено.

Printed in Belgium

ОТПЕЧАТАНО НА БЯЛА БЕЗХЛОРНА ХАРТИЯ

Европа в 12 урока

Паскал Фонтен

бивш асистент на Жан Моне
и преподавател в Института по политически
науки, Париж

1.		Защо Европейски съюз?	4
2.		Десет исторически стъпки	8
3.		Разширяване и политика на съседство	12
4.		Как функционира ЕС?	16
5.		С какво се занимава Европейският съюз?	22
6.		Единният пазар	28
7.		Икономическият и паричен съюз (ИПС) и еурото	32
8.		Към общество на знанието	36
9.		Европа на гражданите	40
10.		Свобода, сигурност и правосъдие	44
11.		Европейският съюз на световната сцена	48
12.		Какво е бъдещето пред Европа?	54
		Важни дати в историята на европейската интеграция	58

1. Защо Европейски съюз?

Мисията на Европа през XXI век е:

- да осигури мир, благополучие и стабилност за гражданите;
- да преодолее разделението на континента;
- да се погрижи за сигурността на гражданите;
- да насърчава икономическото и социално развитие;
- да се справи с предизвикателствата на глобализацията и да съхрани многообразието на народите на Европа;
- да утвърждава поддържаните от европейците ценности, като например устойчивото развитие, спазването правата на човека и социалната пазарна икономика.

I. Мир и стабилност

Преди да се превърне в реална политическа цел, идеята за обединение на Европа е само мечта в съзнанието на философи и мислители. Виктор Юго, например, си представя мирни „Съединени европейски щати“, вдъхновени от хуманистични идеали. Тази мечта е сломена от ужасните войни, опустошили континента през първата половина на 20 век.

От руините на Втората световна война обаче се ражда нова надежда. Устоялите на тоталитаризма по време на войната са решени да сложат край на омразата между страните и на съперничеството в Европа и да създадат условия за траен мир. Между 1945 г. и 1950 г. редица смели държавници, между които Робер Шуман, Конрад Аденауер, Алчиде де Гаспери и Уинстън Чърчил се заемат да убедят своите народи да поставят началото на нова епоха — според тях в Западна Европа трябва да се установи нов ред на основата на общите интереси и на договори, гарантиращи върховенството на закона и равенството на всички страни.

Робер Шуман (министър на външните работи на Франция) се заема с идеята, първоначално замишлена от Жан Моне, и на 9 май 1950 г. предлага създаването на Европейска общност за въглища и стомана (ЕОВС). В държавите, които някога са воювали една срещу друга, производството на въглища и стомана трябва да бъде обединено

с общ върховен орган на управление. По един твърде прагматичен, но и дълбоко символичен начин суровините на войната започват да се превръщат в инструмент за помирение и мир.

II. Европа отново заедно

След падането на Берлинската стена през 1989 г. Европейският съюз насърчи обединението на Германия. Когато през 1991 г. съветската империя се разпада, бившите комунистически държави от Централна и Източна Европа, след десетилетия под авторитарното иго на Варшавския договор, виждат бъдещето си като част от семейството на демократичните европейски народи.

Процесът на разширяване продължава и до днес. През октомври 2005 г. започват преговори за присъединяване с Турция и Хърватия, а редица други балкански държави поеха по път, който след време би могъл да ги доведе до членство в ЕС.

III. Сигурност и безопасност

И през XXI в. Европа все още е изправена пред решаването на въпроси на безопасността и сигурността. ЕС трябва да предприеме ефективни действия, за да гарантира сигурността и безопасността на своите държави-членки. Съюзът

трябва също така да работи конструктивно с регионите в близост до своите граници, например Балканите, Северна Африка, Кавказ и Близкия изток. Той трябва да защитава и военните и стратегическите си интереси, като работи в сътрудничество със съюзниците си, особено в рамките на НАТО, и същевременно изгражда реална обща европейска политика в областта на сигурността и отбраната.

Вътрешната и външната сигурност са двете страни на една и съща монета. Борбата срещу тероризма и организираната престъпност налага полицейските сили на всички държави от ЕС да работят в тясно сътрудничество. Превръщането на ЕС в „пространство на свобода, сигурност и правосъдие“, където всеки има равен достъп до правосъдие и е еднакво защитен от закона, е едно ново предизвикателство, което изисква тясно сътрудничество между отделните правителства. Институции като Европол (Европейската полицейска служба) и Евроюст, който улеснява и подобрява координацията между прокуторите, съдиите и полицейските служители в различните държави от ЕС, също трябва да играят по-активна и ефективна роля.

IV. Икономическа и социална солидарност

Европейският съюз е създаден, за да постигне политическата цел за съхраняването на мира, но неговият динамизъм и успех произтичат от това, че той е част и от икономиката.

Населението на държавите-членки на ЕС съставлява все по-малка процентна част от населението на света. Ето защо държавите-членки трябва да продължават да се обединяват, за да си осигурят икономически растеж и да бъдат конкурентоспособни на световната сцена спрямо другите водещи икономически сили. Нито една отделна страна от ЕС не е достатъчно силна, за да отстоява сама икономическите си интереси в световната търговия. Единният европейски пазар осигурява на фирмите изключително важна основа за добра конкурентоспособна позиция на световните пазари.

Свободната европейска конкуренция обаче трябва да бъде урівновесявана от общоевропейска солидарност. За европейските граждани

тя присъства с ясни и реални ползи — в случай на наводнения или други природни бедствия те получават помощ от бюджета на ЕС. Структурните фондове, управлявани от Европейската комисия, насърчават и допълват усилията на националните и регионалните органи в ЕС за намаляване на различията между нивата на развитие в различните части на Европа. Средствата от бюджета на ЕС и заемите, които Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) отпуска, се използват за подобряване на транспортната инфраструктура в Европа (например за разширяване на мрежата от автомагистрали и високоскоростни железопътни линии). По този начин се осигурява по-добър достъп до отдалечените райони и повече стимули за трансевропейската търговия. Икономическият успех на ЕС ще се оценява отчасти по способността на неговия единен пазар, наброяващ половин милиард потребители, да бъде от полза за колкото е възможно повече граждани и предприятия.

V. Идентичност и многообразие в условията на глобализация

Постиндустриалните общества на Европа стават все по-сложни. Жизненият стандарт трайно се е повишил, но все още съществуват големи различия между богати и бедни. Разширяването задълбочи тези различия, тъй като към ЕС се присъединиха страни, чийто жизнен стандарт е по-нисък от средния за ЕС. Ето защо е важно държавите-членки на ЕС да работят заедно за преодоляване на различията.

Трябва да се отбележи, че всички тези усилия не се правят с цената на компромиси по отношение на културните или езиковите черти на отделните държави-членки. Напротив, много от дейностите на ЕС спомагат да се развие нова стопанска дейност на основата на регионалните специалитети и изобилието от традиции и култури.

Половинвековната традиция на европейската интеграция показва, че цялото е по-голямо от сбора на съставните му части. Европейският съюз като единна цялост има много по-голямо икономическо, социално, технологично и политическо влияние, отколкото би имала самостоятелно всяка една от държавите-членки. Следователно единният глас и действия на Европейския съюз дават собствена добавена стойност.

„Обединени в многообразието“ — двуезична табела на улица в Малта.

Защо?

- Защото ЕС е водещата световна сила в търговията и като такава играе решаваща роля в международните преговори, като тези в рамките на обединяващата 149 страни Световна търговска организация (СТО), както и при прилагането на Протокола от Киото срещу замърсяването на въздуха и изменението на климата.

- Защото ЕС заема ясна позиция по деликатни въпроси, засягащи обикновените хора, например опазването на околната среда, възобновяемите енергийни източници, принципът на предпазливостта в сигурността на храните, етичните аспекти на биотехнологиите и необходимостта от защита на застрашените видове.

- Защото във връзка с Конференцията на високо равнище от 2002 г. в Йоханесбург ЕС предприе важни инициативи за устойчиво развитие на цялата планета.

Старата поговорка „Съединението прави силата“ е по-актуална откогато и да било за гражданите на Европа. В същото време европейската интеграция не уеднаквява различните начини на живот, традиции и култура на отделните нации. Напротив — ЕС превръща многообразието си в една от ключовите си ценности.

VI. Ценности

ЕС се стреми да утвърди хуманистични и прогресивни ценности и да направи така, че човечеството да печели, а не да губи от настъпващите големи глобални промени. Нуждите на хората не могат да бъдат задоволени само чрез пазарните сили или чрез едностранни действия.

ЕС това е една хуманна идея и един обществен модел, които голямото мнозинство от неговите граждани поддържат. Европейците тачат своето богато наследство от ценности, сред тях вярата в човешките права, социалната солидарност, свободната стопанска инициатива, справедливото разпределение на плодовете на икономическия ръст, правото на защитена околна среда, уважение към културното, религиозното и езиковото многообразие и хармоничното съчетаване на традицията и прогреса.

Хартата на основните права на Европейския съюз, провъзгласена на 7 декември 2000 г. в Ница, включва всички права, признати днес от държавите-членки на ЕС и техните граждани. Тези ценности са в състояние да породят чувство на обща принадлежност между всички европейци. Така например всички държави-членки на ЕС забраниха смъртното наказание.

2. Десет исторически стъпки

- 1951 г.: Създадена е Европейската общност за въглища и стомана от шестте държави основателки
- 1957 г.: Римският договор установява общ пазар
- 1973 г.: Общността се разширява до девет държави-членки и развива своите общи политики
- 1979 г.: Първите преки избори за Европейски парламент
- 1981 г.: Първото средиземноморско разширяване
- 1993 г.: Изграждане на единен пазар
- 1993 г.: Договорът от Маастрихт създава Европейския съюз
- 1995 г.: Европейският съюз се разширява до 15 държави-членки
- 2002 г.: Въвеждат се еуро банкноти и монети
- 2004 г.: Още десет държави се присъединяват към Съюза

1. На 9 май 1950 г. в декларацията на Шуман се предлага създаването на **Европейска общност за въглища и стомана (ЕОВС)**. Тя става факт с Парижкия договор от 18 април 1951 г. Така се въвежда общ пазар за въглища и стомана между шестте държави основателки (Белгия, Федерална република Германия, Франция, Италия,

Люксембург и Нидерландия). В този момент от историята след Втората световна война целта е да се осигури мир между победените и победилите в Европа и те като равностойни партньори да си сътрудничат в общи институции.

На 9 май 1950 г. френският външен министър Робер Шуман първи представя пред обществеността идеите, довели до създаването на Европейския съюз. Затова и 9 май се чества като рожден ден на ЕС.

2. По-късно, на 25 март 1957 г., с **Договора от Рим** шестте държави решават да създадат **Европейска икономическа общност (ЕИО)** на базата на един по-голям общ пазар на редица стоки и услуги. Митата между шестте държави са напълно премахнати на 1 юли 1968 г. През 60-те години се въвеждат и общи политики, особено в търговията и земеделието.

3. Инициативата е толкова успешна, че Дания, Ирландия и Обединеното кралство решават да се присъединят към Общността. Това първо разширяване, от шест на девет държави-членки, става през 1973 г. Междувременно се провеждат **нови социални политики и политики за околната среда** и през 1975 г. се създава Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР).

4. През юни 1979 г. Европейската общност прави решителна крачка напред с **първите избори за Европейски парламент** при пряко и всеобщо право на глас. Тези избори се провеждат веднъж на пет години.

5. През 1981 г. към Общността се присъединява **Гърция**, последвана от **Испания и Португалия** през 1986 г. Това засилва присъствието на Общността в Южна Европа и изостря още повече нуждата от разширяване на програмите за регионална помощ.

6. Световната икономическа рецесията от началото на 80-те години донася и вълна от „европесимизъм“. Въпреки това надеждата се възвръща отново през 1985 г., когато Европейската комисия, под председателството на Жак Делор, оповестява Бяла книга, в която завършването на **единния пазар** се предвижда за 1 януари 1993 г. Тази амбициозна цел е заложена в Единния европейски акт, подписан през февруари 1986 г. и влязъл в сила на 1 юли 1987 г.

7. Политическият облик на Европа драстично се променя с падането на **Берлинската стена** през 1989 г., довело до обединението на Германия през октомври 1990 г. и установяването на демократично управление в страните от Цен-

През 1989 г. рухва Берлинската стена и старите разделения на европейския континент постепенно изчезват.

© Reuters

трална и Източна Европа след отхвърлянето на съветския контрол. Самият Съветски съюз престава да съществува през декември 1991 г.

Междувременно държавите-членки преговарят по новия **Договор за Европейски съюз**, който съставеният от президенти и/или министър-председатели Европейски съвет приема през декември 1991 г. в Маастрихт. Договорът влиза в сила на 1 ноември 1993 г. Като добавя областите на междуправителствено сътрудничество към съществуващите интегрирани структури на Общността, този договор създава Европейския съюз (ЕС).

8. Новият европейски динамичен подем и променящото се геополитическо положение на континента подтикват още три държави — **Австрия, Финландия и Швеция** — да се присъединят към ЕС на 1 януари 1995 г.

9. Към този момент ЕС вече е на път да реализира най-голямото си постижение — създаването на **единна валута**. Еурото се въвежда за финансови (безналични) операции през 1999 г., а самите банкноти и монети идват три години по-късно в 12-те страни на Еурозоната. Сега еурото наред с американския долар е една от основните световни валути за плащания и поддържане на резерв.

Днес европейците се сблъскват с глобализацията. Новите технологии и все по-интензивното използване на Интернет преобразяват икономиките, но поставят и социални и културни предизвикателства.

През март 2000 г. ЕС приема **Лисабонската стратегия** за модернизиране на европейската икономика и за привеждането ѝ в състояние да се конкурира на световния пазар с други основни играчи като САЩ и новоиндустриализираните държави. Лисабонската стратегия е ориентирана към насърчаване на иновациите и инвестициите и към адаптирането на европейските образователни системи според нуждите на информационното общество.

В същото време националните икономики страдат от товара на безработицата и нарастващите разходи за пенсии и това прави реформите още по-необходими. Избирателите все по-настоятелно искат от своите правителства да намерят решения на тези проблеми.

10. Европейският съюз едва се е разраснал до 15 държави-членки, когато започват пригответения за **ново разширяване в безпрецедентен мащаб**. В средата на 90-те години страните от бившия съветски блок (България, Чехия, Унгария, Полша, Румъния и Словакия), трите балтийски републики, които бяха част от Съветския съюз (Естония, Латвия и Литва), една от републиките на бивша Югославия (Словения) и две средиземноморски държави (Кипър и Малта) чукат на вратата на ЕС.

ЕС приветства възможността да помогне за стабилизирането на европейския континент и да сподели ползите от европейската интеграция с тези млади демокрации. Преговорите за бъдещото членство започват през декември 1997 г. Разширяването на ЕС на 25 държави става факт на 1 май 2004 г., когато се присъединяват 10 от 12-те кандидатки. България и Румъния ги последваха на 1 януари 2007 г.

3. Разширяване и политика на съседство

- *Европейският съюз е отворен за всяка европейска държава, която отговаря на политическите и икономически критерии за членство в него.*
- *След няколко разширявания ЕС нарасна от 6 на 27 държави-членки. Още няколко други страни са кандидатки за присъединяване.*
- *Всеки договор, с който се приема нова държава-членка, изисква единодушното одобрение на всички останали. Освен това преди всяко ново разширяване ЕС ще прави оценка на капацитета си да поеме нови членове и на способността на своите институции да продължават да функционират нормално.*
- *Последователните разширявания укрепиха демокрацията, направиха Европа по-сигурна и увеличиха потенциала — за търговски и икономически растеж.*

I. Обединението на един континент

а) Съюз на 25

На срещата в Копенхаген през декември 2002 г. Европейският съвет прави една от най-значимите стъпки в историята на европейската интеграция. Като кани още 10 държави да се присъединят към него на 1 май 2004 г., той не просто разширява своята територия и своето население, но и заличава разлома на нашия континент, който от 1945 г. насам разделя свободния свят от комунистическия блок.

Петото разширяване на ЕС има политическо и морално измерение. То позволява на Кипър, Чехия, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия и Словения, държави, които са също толкова европейски, колкото и останалите, и то не само географски, но и по своята култура, история и стремежи, да се присъединят към демократичното европейско семейство. Сега те са партньори във великия проект, замислен от първооснователите на ЕС.

б) По-нататъшното разширяване

България и Румъния получават статут на страни кандидатки през 1995 г. Процесът им отнема повече време, отколкото на другите 10 държави, но на 1 януари 2007 г. те се присъединяват към Европейския съюз и така увеличават броя на държавите-членки на 27.

в) Кандидатки за членство

Турция, която е член на НАТО, отдавна има сключено споразумение за асоцииране с ЕС, а през 1987 г. подава и кандидатура за членство. Нейното географско положение и политическа история стават причина ЕС да се колебае дълго преди да отговори положително на подадената кандидатура. Въпреки това през октомври 2005 г. Европейският съвет започва преговори за присъединяването на Турция. В същото време започват и преговорите с Хърватия, другата страна кандидатка. Все още не е насрочена дата за влизането в сила в края на преговорите за членство на договор за присъединяване на тези две държави.

г) Западните Балкани

Страните от Западните Балкани, повечето от които в миналото са част от Югославия, се обръщат към Европейския съюз, за да ускорят своето икономическо възстановяване, да подобрят своите отношения, помрачени от етнически и религиозни войни, и да укрепят своите демократични институции. ЕС дава статут на страна кандидатка на Бивша югославска република Македония (БЮРМ) през ноември 2005 г. Други потенциални кандидати са Албания, Босна и Херцеговина, Черна гора и Сърбия.

II. Условия за членство

а) Законови изисквания

Европейската интеграция винаги е била политически и икономически процес, отворен за всички европейски държави, готови да подпишат основните договори и да поемат изцяло законите на ЕС. Съгласно член 237 от Римския договор „всяка европейска държава може да се кандидатира за членка на Общността“.

Член Е от Договора от Маастрихт допълва, че държавите-членки имат „системи на управление [...]“, основани на принципите на демокрацията“.

б) Критериите от Копенхаген

През 1993 г., вследствие молбите на бившите комунистически държави да се присъединят към Съюза, Европейският съвет определя три критерия, които те трябва да изпълнят, за да станат членки. До времето на своето присъединяване новите членки трябва да разполагат със:

- стабилни институции, които да бъдат гаранتي на демокрацията, върховенството на закона, правата на човека и уважаването и защитата на малцинствата;
- работеща пазарна икономика и сили да устояват на натиска на конкуренцията и пазарните сили в Съюза;
- способността да поемат задълженията на членството, включително и задължението да подкрепят целите на Съюза. Те трябва да разполагат с публична администрация, способна да прилага на практика и работи със законите на ЕС.

в) Процесът на присъединяване

Преговорите за присъединяване се водят отделно между всяка страна кандидатка и Европейската комисия като представител на ЕС. След като те приключат, решението за включването на нова страна в ЕС трябва да бъде взето единодушно от настоящите държави-членки на среща на Съвета. Европейският парламент трябва да даде своето съгласие чрез положителен вот с абсолютно мнозинство на депутатите. Всички договори за присъединяване трябва след това да бъдат ратифицирани от държавите-членки и

от страните кандидатки в съответствие с техните собствени конституционни процедури.

По време на годините на преговорите страните кандидатки получават помощ от ЕС, за да могат по-лесно да се изравнят икономически с останалите. Разширяването на ЕС с 10-те държави от 2004 г. включваше и пакет от 41 млрд. еуро, предназначени основно за финансиране на структурни проекти, които да позволят на новодошлите да изпълнят задълженията по членството.

III. Колко голям може да стане ЕС?

а) Географски граници

Дебатите по ратифицирането на Конституционния договор за ЕС, които се състояха в повечето държави-членки, показаха, че много европейци

Перлата на Адриатика — Дубровник, Хърватия.

© Inger Hogstrom/Van Parys Media

имат опасения, свързани с границите на Европейския съюз и дори с неговата идентичност. На тези въпроси не може да се даде прост отговор, най-вече поради факта, че всяка страна вижда различно своите геополитически и икономически интереси. Балтийските страни и Полша се застъпват за членството на Украйна в ЕС. Евентуалното влизане на Турция ще повдигне въпроса

за статута на някои държави в Кавказкия регион като Грузия и Армения.

Въпреки че отговарят на условията за членство, Исландия, Норвегия, Швейцария и Лихтенщайн не са членки на Европейския съюз, защото общественото мнение в тези държави в момента е против присъединяването.

Политическата ситуация в Беларус и стратегическата позиция на Молдова продължават да поставят проблеми. Ясно е, че евентуално членство на Русия би довело до неприемлив дисбаланс в Европейския съюз, както политически, така и географски.

б) Административни пречки

Настоящите правила за членство, определени с Договора от Ница от 2003 г., определят институционална рамка за Съюз с максимум 27 членки. По-големият им брой ще изисква ново междуправителствено споразумение за отношенията между държавите-членки вътре в институциите.

Способността на Съюза да функционира в съответствие с основните принципи на договорите (виж глава 4: „Как функционира Европейският съюз?“) ще бъде по-трудна, ако той обединява повече от 30 държави. Процедурите за вземане на решения ще трябва да бъдат преразгледани основно, за да не се допусне блокиране на механизмите и за да се позволи на ЕС да запази способността си да предприема действия.

От друга страна стоят други деликатни въпроси като употребата на официалните езици. Членството на България и Румъния прави броя на официалните езици 23. Разширяването на ЕС не трябва да кара обикновените хора да се чувстват поставени в положение, при което тяхната национална и регионална идентичности се губи в един стандартизиран Европейски съюз.

IV. Страни кандидатки и други страни

Европейският съюз ръководи отношенията си със съседните държави в съответствие с две паралелни политики в зависимост от това дали тези съседни държави са в актуалния списък на потенциалните кандидатки, или не.

- **Споразуменията за стабилизиране и асоцииране** отварят възможността една държава да стане кандидатка за членство в ЕС в края на преговорния процес. Първите подобни споразумения са с Хърватия и с Бивша югославска република Македония (БЮРМ). Последва ги това с Албания. Други потенциални кандидатки в този контекст са Босна и Херцеговина, Черна гора и Сърбия.

- В рамките на своята **политика на съседство** ЕС поддържа споразумения за търговия и сътрудничество с държави от Южното Средиземноморие и Южен Кавказ, които не са кандидатки за членство, както и с държави от Източна Европа, чиито бъдещи отношения с Европейския съюз остават неясни.

4. Как функционира ЕС?

- *Съветът на министрите на Европейския съюз, представляващ държавите-членки, е главната институция на ЕС за вземане решения. Когато заседава на ниво държавни глави или правителствени ръководители, той се нарича Европейски съвет и цели да дава политически насоки на ЕС по ключови въпроси.*
- *Европейският парламент представлява гражданите и споделя законодателната и бюджетната власт със Съвета на Европейския съюз.*
- *Европейската комисия защитава общите интереси на ЕС и е негов главен изпълнителен орган. Тя разполага с правото на законодателна инициатива и следи за правилното прилагане на европейските политики.*

I. Институционален триъгълник за вземане на решения

Европейският съюз представлява нещо повече от конфедерация, но той не е федерална държава. Всъщност той е структура от нов тип, която не влиза в нито една традиционна правна категория. Основава се на уникална в историята политическа система, която е в непрекъснато развитие от повече от 50 години.

Договорите (известни като „първично“ законодателство), са в основата на голяма част от

„вторичното“ законодателство, което има пряко влияние върху всекидневния живот на гражданите на ЕС. Вторичното законодателство се състои главно от регламенти, директиви и препоръки, приети от европейските институции.

Тези закони, заедно с политиките на ЕС като цяло, са резултат от взетите решения от институционалния триъгълник, който свързва Съвета на ЕС (представляващ правителствата на държавите-членки), Европейския парламент (представляващ гражданите) и Европейската комисия (политически независим от правителствата на държавите-членки орган, защитаващ общите интереси на ЕС).

а) Съветът на Европейския съюз и Европейският съвет

Съветът на Европейския съюз (познат и като Съвет на министрите) е главната институция на ЕС, която взема решения. Държавите-членки поемат последователно председателството на Съвета за период от шест месеца. На всяко заседание на Съвета присъства по един министър от всяка държава-членка. Изборът на министъра, който ще присъства на заседанието, зависи от включената в дневния ред тема: външна политика, земеделие, промишленост, транспорт, околна среда и т.н.

Съветът разполага със законодателна власт, която поделя с Европейския парламент съгласно процедурата за съвместно вземане на решения. Освен това Съветът и Парламентът си поделят отговорността при приемането на бюджета на ЕС. Съветът сключва също така и международни споразумения, договорени от Комисията.

Европейският парламент — когато той гласува, се чува твоят глас.

Разпределение на гласовете в Съвета по държави

Германия, Франция, Италия и Обединеното кралство	29
Испания и Полша	27
Румъния	14
Нидерландия	13
Белгия, Чехия, Гърция, Унгария и Португалия	12
Австрия, България и Швеция	10
Дания, Ирландия, Литва, Словакия и Финландия	7
Кипър, Естония, Латвия, Люксембург и Словения	4
Малта	3

Общо: 345

Минималният брой гласове, необходими за постигането на квалифицирано мнозинство, е 255 от общо 345 гласа (т.е. 73,9 %).

Освен това:

- мнозинството от държавите-членки (в някои случаи две трети) трябва да е одобрило решението, а
- всяка държава-членка може да поиска потвърждение, че дадените в подкрепа на решението гласове съответстват най-малко на 62 % от цялото население на ЕС.

Съгласно договорите Съветът трябва да приема решенията си с единодушие, с обикновено или с „квалифицирано мнозинство“, в зависимост от въпроса, по който се взема решение.

Съветът трябва да се произнесе с пълно единодушие по важни въпроси като внасянето на изменения в договорите, приемането на нова обща политика или вземането на решение за присъединяването на нова държава към Съюза.

В по-голямата част от останалите случаи се гласува с квалифицирано мнозинство. С други думи, едно решение на Съвета е прието, ако са съберат определен минимален брой гласове в негова полза. Определенията за всяка държава-членка брой гласове приблизително съответства на броя на нейното население.

По принцип **Европейският съвет** заседава четири пъти годишно. Ръководи се от президента или министър-председателя на страната, която председателства Съвета на Европейския съюз по това време. Председателят на Комисията на ЕС присъства като пълноправен член.

С Договора от Маастрихт Европейският съвет официално става инициатор на основните политики на Съюза и е упълномощен да разре-

шава трудни въпроси, по които участващите в Съвета на Европейския съюз министри не са се споразумели.

Европейският съвет разисква актуални международни въпроси посредством общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС), чрез която се цели ЕС да има единна позиция по дипломатическите въпроси.

б) Европейският парламент

Европейският парламент е пряко избирания орган, който представлява гражданите на ЕС. Той взема участие в законодателния процес и упражнява политически надзор над дейността на европейските институции. От 1979 г. насам членовете на Европейския парламент се избират чрез преки всеобщи избори на всеки пет години.

Брой на депутатите в Европейския парламент по държави за периода 2007—2009 г.

Австрия	18
Белгия	24
България	18
Кипър	6
Чехия	24
Дания	14
Естония	6
Финландия	14
Франция	78
Германия	99
Гърция	24
Унгария	24
Ирландия	13
Италия	78
Латвия	9
Литва	13
Люксембург	6
Малта	5
Нидерландия	27
Полша	54
Португалия	24
Румъния	35
Словакия	14
Словения	7
Испания	54
Швеция	19
Обединеното кралство	78

Общо

785

Европейският парламент обикновено провежда своите пленарни заседания в Страсбург, докато всички допълнителни заседания се провеждат в Брюксел. Към него има 20 комисии, които извършват подготвителната работа за пленарните заседания, и няколко политически групи, които заседават главно в Брюксел. Генералният секретариат е разположен в Люксембург и в Брюксел.

Парламентът участва в законодателния процес на ЕС на три различни нива:

- Съгласно „процедурата на сътрудничество“, въведена с Единния европейски акт през 1986 г., Европейският парламент може да дава своето мнение по проектодирективи и проекторегламенти, предложени от Европейската комисия, като от нея се изисква да промени предложението си съобразно становището на Парламента. От 1987 г. съществува и „процедурата на съгласие“, при която Европейският парламент трябва да даде съгласието си за международни споразумения, договорени от Комисията, както и относно всяко предложение за разширяване на Европейския съюз.

- С договора от Маастрихт от 1992 г. е въведена „процедурата на съвместно решение“, която равнопоставя Парламента и Съвета при приемането на редица важни закони, включващи свободното движение на работна сила, вътрешния пазар, образованието, научноизследователската дейност, околната среда, трансевропейските мрежи, здравеопазването, културата, защитата

Политически групи в Европейския парламент

на потребителите и т.н. Парламентът има правото да отхвърли предложените в тези области закони, ако депутатите гласуват против „общата позиция“ на Съвета с абсолютно мнозинство. Договорът предвижда и помирителна процедура.

Европейският парламент и Съветът си поделят също така и отговорността за приемането на бюджета на ЕС. Парламентът може да отхвърли предложения бюджет, както е постъпвал вече няколко пъти. При това положение цялата бюджетна процедура трябва да започне отначало. Европейската комисия предлага проектобюджет, по който Съветът и Европейският парламент водят дебати. Парламентът вече използва цялата си бюджетна власт, за да влияе при определянето на политиките на ЕС.

На последно място, но не и по важност, е правото на Европейския парламент да упражнява демократичен контрол върху Съюза. Той има властта да разпусне Комисията, като гласува вот на недоверие. За това е необходимо мнозинство от две трети. Освен това той следи за ежедневното управление на политиките на ЕС, като отправя към Съвета и Комисията писмени и устни въпроси. Най-накрая председателят на Европейския съвет представя пред Парламента доклад за взетите от Съвета решения.

в) Европейската комисия

Комисията е третият съставен елемент на институционалния триъгълник, който движи и управлява Европейския съюз. Нейните членове се назначават за петгодишен срок чрез споразумение между държавите-членки, което подлежи на одобрение от Европейския парламент. Комисията е отговорна пред Парламента и трябва да подаде колективна оставка, ако Парламентът приеме вот на недоверие срещу нея.

От 2004 г. насам Комисията е съставена от по един комисар от всяка държава-членка.

При упражняването на своите правомощия Комисията се ползва със значителна независимост. Нейно задължение е да защитава интересите на Съюза като цяло и следователно не може да приема инструкции от правителствата на държавите-членки. Като „пазителка на договорите“ тя трябва да гарантира прилагането от държавите-членки на приетите от Съвета и Парламента регламенти и директиви. В противен

случай Комисията може да изправи виновната страна пред Съда, за да я задължи да спазва законодателството на ЕС.

В качеството си на изпълнителен орган Комисията прилага приетите от Съвета решения в области като Общата селскостопанска политика. Тя е упълномощена да управлява общите политики на ЕС: научните изследвания и технологиите, подпомагането на трети страни, регионалното развитие и т.н. Комисията контролира и определя за тези политики бюджет.

В помощ на Комисията работи администрация, съставена от 36 генерални дирекции (ГД) и служби, които се намират главно в Брюксел и Люксембург.

II. Други институции и органи

а) Съд

Съдът на Европейските общности, със седалище в Люксембург, е съставен от по един съдия от всяка страна в ЕС, подпомагани от осем генерални адвокати. Те се назначават въз основа на общо споразумение между правителствата на държавите-членки за мандат от шест години, който може да бъде подновен. Тяхната независимост е гарантирана. Задачата на Съда е да следи за спазването на европейското законодателство, наред с правилното тълкуване и прилагане на договорите.

б) Европейска сметна палата

Европейската сметна палата, със седалище в Люксембург, е създадена през 1975 г. Тя е съставена от по един член за всяка държава от ЕС, назначен чрез споразумение между държавите-членки за период от шест години след консултация с Европейския парламент. Сметната палата проверява законосъобразността и редовността на получените приходи и извършените разходи на ЕС и следи за доброто финансово управление на бюджета.

в) Европейският икономически и социален комитет

При вземането на решения в редица политически области Съветът и Комисията се консултират с Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК). Неговите членове се назначават от Съвета за четиригодишен мандат и предста-

© Marcy Maloy/Photodisc Red/Getty Images

Съдът следи за спазването на законодателството на ЕС. Така например в миналото той е предприемал необходимите мерки, за да се гарантира на майките равнопоставено отношение при връщането им на работа.

вяват групи с разнообразни икономически и социални интереси, съвкупността от които образува „организираното гражданско общество“.

г) Комитет на регионите

Комитетът на регионите е създаден с Договора за Европейския съюз и се състои от представители на местното и регионалното управление, назначени от Съвета за срок от четири години по предложение на държавите-членки. Съгласно Договора Съветът и Комисията са задължени да се консултират с Комитета на регионите относно въпроси с регионално значение, който от своя страна може да предоставя становища и по собствена инициатива.

д) Европейска инвестиционна банка

Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), със седалище в Люксембург, осигурява заеми и гаранции в помощ на по-слабо развитите региони от ЕС и спомага за повишаването на конкурентоспособността на предприятията.

е) Европейска централна банка

Европейската централна банка (ЕЦБ), със седалище във Франкфурт, отговаря за управлението на еурото и европейската парична политика (виж глава 7 „Икономическия и паричен съюз (ИПС) и еурото“).

5. С какво се занимава Европейският съюз?

- *Европейският съюз провежда политики в редица сфери — икономическа, социална, регулаторна и финансова, в които действията му са в полза на държавите-членки. Става дума за:*
 - *политики на солидарност (известни и като политика на сближаване) по регионални, селскостопански и социални въпроси;*
 - *политика на иновации за въвеждане на авангардни технологии в области като защитата на околната среда, научните изследвания и енергията.*
- *Съюзът финансира тези политики от годишен бюджет в размер на над 120 млрд. еуро, който в голяма степен се осигурява от държавите-членки. Той е една малка част от общото богатство на ЕС (до 1,24 % от общия брутен национален доход на всички държави-членки).*

I. Политиките на солидарност

Основната цел на политиката на солидарност е да подкрепя завършването на единния пазар (виж глава 6: „Единният пазар“) и да коригира дисбалансите чрез структурни мерки в помощ на изоставащите райони или на срещашите трудности промишлени отрасли. С присъединяването на 12 нови страни, чиито доходи са доста под средните за ЕС, нуждата от солидарност между държавите на ЕС и между регионите се почувства още по-силно. ЕС трябва да играе роля и при подпомагане преструктурирането на отраслите на икономиката, засегнати тежко от бързо засилващата се международна конкуренция.

а) Регионална помощ

В основата на регионалната политика на ЕС е пренасочването на средства от богатите към бедните страни. Те се използват за засилване развитието в изоставащите райони, съживяване на западащите промишлени области, подпомагане на младите хора и трайно безработните лица в търсенето на работа, модернизиране на селското стопанство и подпомагане на по-необлагодетелстваните селски райони.

Средствата, заделени за регионални дейности за периода 2007—2013 г., преследват постигането на три цели:

- **Сближаване.** Целта тук е чрез подобряване на условията за растеж и заетост да се подпомогнат най-слабо развитите страни и райони,

за да се изравнят по-бързо със средното за ЕС равнище. Това се постига чрез инвестиции в материална база и човешки капитал, иновации, познания, приспособяване към промените, а също и вложения в околната среда и подобряване работата на администрацията.

- **Регионална конкурентоспособност и заетост.** Целта е да се подобрят конкурентоспособността, равнищата на заетост и привлекателността на останалите райони, които са извън групата на най-слабо развитите. Как може да се постигне това — като се изпреварят икономическите и социални промени и се поощрят иновациите, предприемачеството, защитата на околната среда, достъпът до, приспособимостта и развитието на отворени пазари на труда.

- **Европейско териториално сътрудничество.** Това е нова цел за засилване на трансграничното, транснационалното и междурегионалното сътрудничество. Тя е насочена към търсенето на съвместни решения на проблеми, които са общи за съседни органи на публична власт, в сектори като развитието на урбанизираните територии, селските райони, крайбрежните ивици, изграждането на икономически връзки и партньорства между малки и средни предприятия (МСП).

Горните цели ще се финансират от специални фондове на ЕС, които ще допълват или поощряват инвестициите на частния сектор и на националните и регионалните власти. Тези фондове са Кохезионният фонд и групата на структурните фондове.

- **Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР)** е първият структурен фонд. Той осигурява финансиране за укрепването на икономическото, социалното и териториално сближаване чрез намаляване различията между регионите и чрез подкрепа за структурното развитие и приспособяване на регионалните икономики, включително за възстановяване развитието на западащи промишлени райони.

- **Европейският социален фонд (ЕСФ)**, който е вторият структурен фонд, осигурява финансиране за професионална квалификация и инициативи за разкриване на работни места.

- Освен структурните фондове има и **Кохезионен фонд**, предназначен да финансира изграждането на транспортна инфраструктура и проекти за опазване на околната среда в онези страни на ЕС, чийто БНП на глава от население то е под 90 % от средния за ЕС.

б) **Обща селскостопанска политика (ОСП)**

Целите на ОСП, изложени още в Римския договор от 1957 г., до голяма степен са постигнати: осигурен е добър стандарт на живот на хората, заети със земеделие; пазарите са стабилизиранни; продуктите достигат до потребителите на разумни цени; земеделската инфраструктура е модернизирана. Принципиите, които се възприемат впоследствие, също оказват благоприятно влияние. Потребителите се радват на сигурно снабдяване, а цените на селскостопанските продукти, защитени от колебанията на световните пазари, се запазват стабилни. Средствата, предвидени за осъществяването на ОСП, формират отделен фонд, известен под името Европейски фонд за ориентирание и гарантиране на земеделието (ФЕОГА).

ОСП обаче става жертва на собствения си успех. Производство нараства много по-бързо от потреблението и така обременява твърде много бюджета на ЕС. За да се разреши този проблем, селскостопанската политика трябва да се предефинира. Последвалата реформа започва да дава резултати: производството е овладяно, а земеделските производители се поощряват да прилагат устойчиви методи на земеделие, които опазват околната среда и ландшафта и допринасят за подобряване качеството и безопасността на храните.

© Chris Windsor/Photodisc Red/Getty Images

Производството на нашата храна — качеството е не по-малко важно от количеството.

Новата роля на хората, заети със земеделие, е да осигурят определена степен на стопанска активност във всеки земеделски район и да защитят многообразието на европейския ландшафт. Това многообразие и признанието, че съществува „селски начин на живот“ — хора, живеещи в хармония със земята — са важна съставна част на европейската идентичност.

Европейският съюз иска Световната търговска организация (СТО) да наблегне повече на качеството на храните, принципа на предпазливостта и хуманното отношение към животните. Европейският съюз започна да реформира и политиката си в сферата на рибарството. Тук целта е да се намали свръхкапацитетът на риболовните флоти, да се опазят запасите от риба и да се предостави на рибарските общности финансова помощ за развитието на други видове стопанска дейности.

в) **Социалното измерение**

Целта на социалната политика на ЕС е да се преодолеят най-грозните форми на неравноправие в европейското общество. Европейският социален фонд (ЕСФ) бе създаден през 1961 г. с цел да поощрява създаването на работни места и преминването на работниците към други видове работа или други територии.

Финансовата помощ не е единственият начин, по който ЕС търси възможности за подобряване на социалното положение в Европа. Помощта сама по себе си никога не би могла да разреши всички проблеми, причинени от рецесията или от икономическото изоставане на някои райони. Положителният ефект от ръста в икономиката трябва преди всичко да води до социален напредък. А за това е нужно такова законодателство, което да гарантира един солиден комплекс от минимално предоставени права. Част от тези права са записани в договорите, например правото на жените и мъжете на равно заплащане за равен труд. Други са изложени в директиви относно защитата на работниците (здравословни и безопасни условия на труд), както и основни стандарти за безопасност.

През 1991 г. Европейският съвет в Маастрихт прие **Харта на Общността за основните социални права**, в която залегнаха правата, които трябва да имат всички работещи в ЕС: свободно движение, справедливо заплащане; по-добри условия на труд; социална защита; право на сдружаване и на колективно договаряне; право на професионално обучение; равностойно отношение към жените и мъжете; предоставяне на информация на работещите и провеждане на консултации с тях; опазване на здравето и безопасност на работното място; закрила на децата, възрастните и хората с увреждания. През юни 1997 г. в Амстердам тази харта стана неделима част от Договора и сега се прилага във всички държави-членки.

II. Политиката на подкрепа за иновациите

Действията на Европейския съюз се отразяват върху ежедневието на гражданите, защото те са насочени към решаване на истинските предизвикателства пред обществото: защита на околната среда, здравеопазване, технически иновации, енергия и т.н.

а) Околната среда и устойчивото развитие

Крайъгълният камък на дейността на ЕС за опазването на околната среда е програмата за действие, наречена „Околна среда 2010 — нашето бъдеще, нашият избор“. Тя обхваща периода 2001—2010 г. и акцентира върху нуждата от:

- ограничаване и забавяне на изменението на климата и глобалното затопляне;
- защита на естествените местообитания и дивата флора и фауна;
- решаване на проблемите, свързани с околната среда и здравето;
- съхраняване на природните ресурси и ефективно управление на отпадъците.

С тази програма, петте предхождащи я програми, както и със стандартите, които създава в продължение на повече от тридесет години, ЕС изгради комплексна система за опазване на околната среда.

Проблемите, по които се работи, са най-различни: шум, отпадъци, защита на естествените местообитания, изгорели газове, химикали, промишлени аварии, чистота на водните басейни, използвани за къпане, и създаване на Европейска мрежа за информация и помощ при извънредни ситуации, която да предприема действия в случай на екологични бедствия като нефтени петна или горски пожари.

Тревогите, свързани с въздействието на замърсяването върху човешкото здраве, намериха неотдавна своето място в план за действие за околната среда и здравето за периода 2004—2010 г., който свързва в едно здравето, околната среда и научноизследователската политика.

Европейското законодателство осигурява еднакво равнище на защита в целия ЕС, но е и достатъчно гъвкаво, за да отчита и местната специфика. Същевременно то постоянно се осъвременява. Например, бе решено законодателството относно химическите вещества да се преработи и съществуващите правила, изработени някога „на парче“, да се заменят от единна система за регистрация, оценка и допускане до употреба на всички химически вещества (REACH).

В основата на системата е централна база данни, управлявана от новата Европейска агенция за химически продукти със седалище в Хелзинки. Целта е да не се допусне замърсяване на въздуха, водата, почвата или сградите, да се запази биоразнообразието и да се подобри здравето и

безопасността на гражданите на ЕС, като същевременно се поддържа конкурентоспособността на европейската промишленост.

© Andersen Ross/Digital Vision/Getty Images

Научноизследователската дейност е двигател за икономиката.

б) Технологични иновации

Основателите на Европейския съюз прозряха, че бъдещият просперитет на Европа ще зависи от способността ѝ да запази световното си лидерство в технологиите. Те прозряха и предимствата на съвместно осъществяваната европейска научноизследователска дейност. Поради това заедно с ЕИО през 1958 г. те създават и Евратом — Европейската общност за атомна енергия. Целта ѝ е страните на ЕС да могат заедно да използват ядрената енергия за мирни цели. Като част от това начинание се създава и Съвместният изследователски център (JRC), който се състои от девет института, разположени на четири места: Испра (Италия), Карлсруе (Германия), Петен (Нидерландия) и Геел (Белгия).

Бързият ход на иновациите обаче наложи европейската научноизследователска дейност да се разнообрази и да обедини учени и изследователи от възможно най-голям брой области. ЕС трябваше да намери нови пътища за финансиране на работата им и нови приложения на откритията им в производството.

Съвместните изследвания на равнище ЕС са програмирани така, че да допълват националните научноизследователски програми. Те са насочени към проекти, които съчетават съвместна дейност на лабораториите в няколко страни от ЕС. Подкрепа получават и фундаментални изследвания в области като контролирания термоядрен синтез (потенциално неизчерпаем източник на енергия за XXI век). Успоредно с това се поощряват изследванията и развитието на технологиите в ключови области на промишлеността като електрониката и компютърната техника, които са изправени пред силна външна конкуренция.

Основен механизъм за финансиране на научноизследователската работа в ЕС са рамковите програми. Седмата рамкова програма за научноизследователска дейност и развитие на технологиите обхваща периода 2007—2013 г. Най-големият дял от нейния бюджет на стойност над 50 млрд. еуро ще се изразходва в области като здравеопазване, храни и земеделие, информационни и комуникационни технологии, нанонауки, енергия, околна среда, транспорт, сигурност и космическо пространство, социално-икономически науки. Други допълнителни програми ще подпомогнат развитието на нови идеи, професионалисти и центрове чрез изследвания в гранични области на познанието, подкрепа на научните работници и тяхното професионално развитие и международно сътрудничество.

в) Енергия

Общо 80 % от енергийното потребление в ЕС се падат на изкопаемите горива — петрол, природен газ и въглища. Голяма част от тези горива се внася в ЕС и с времето делът ѝ се увеличава — понастоящем 50 % от газа и петрола, като до 2030 г. тази зависимост може да възлиза на 70 %. Така ЕС ще стане по-уязвим при съкращаване на доставките или при рязък скок на цените вследствие на международни кризи. Друг мотив зад стремежа за намаляване на потреблението на изкопаеми горива е желанието да се постигне обрат в процеса на глобално затопляне.

В бъдеще ще са необходими стъпки от различно естество — например пестене на енергия чрез по-рационалното ѝ използване, развитие на алтернативни енергийни източници (особено възобновяеми енергийни източници от Европа),

Използването на естествените енергийни източници на планетата е начин за овладяване на промените в климата.

засилване на международното сътрудничество. До 2020 г. енергийното потребление може да бъде намалено с една пета, ако се промени поведението на потребителите и ако технологиите, повишаващи енергийната ефективност, се използват максимално.

III. Колко ни струва Европа: бюджетът на ЕС

За да финансира политиките си, Европейският съюз разполага с годишен бюджет на стойност повече от 120 млрд. еуро. Той се формира от т.нар. „собствени ресурси“ на ЕС, но те не могат да превишават 1,24 % от общия брутен национален доход на всички държави-членки.

Собствените ресурси се набират главно от:

- мита върху продукти, внасяни в ЕС, включително и селскостопански такси;
- процент от данъка върху добавената стойност, начисляван върху стоките и услуги-те в целия ЕС;
- вноски от държавите-членки, определени според богатството им.

Всеки годишен бюджет е част от седемгодишен цикъл, наричан „финансова перспектива“. Финансовите перспективи се подготвят от Европейската комисия и изискват единодушното одобрение на държавите-членки, а също и водене на преговори и постигане на съгласие с Европейския парламент. Според финансовата перспектива за 2007—2013 г. общият бюджет за този период е 864,4 млрд. еуро.

6. Единният пазар

- *Единният пазар е едно от най-големите постижения на Европейския съюз. Постепенно ограниченията в търговията и свободната конкуренция между държавите-членки се премахват, а вследствие на това стандартът на живот се подобрява.*
- *Единният пазар все още не се е превърнал в единно икономическо пространство. Някои сектори на икономиката (например обществените услуги) все още са подчинени на националните законодателства.*
- *Все още всяка отделна държава от ЕС до голяма степен сама отговаря за данъците и социалното подпомагане.*
- *В основата на единния пазар стоят редица взаимосвързани политики, създадени от ЕС през годините. Те осигуряват условия пазарната либерализация да облагодетелства възможно най-голям брой производители и потребители.*

I. Към целта от 1993 година

а) Границите на общия пазар

Договорът от 1957 г. за създаване на Европейската икономическа общност направи възможно премахването на митническите бариери в рамките на Общността и създаването на Обща митническа тарифа, приложима за стоки от страни, нечленуващи в ЕИО. Тази цел бе постигната на 1 юли 1968 г.

Митата обаче са само един вид преграда пред трансграничната търговия. През седемдесетте години други търговски бариери спъват пълното завършване на общия пазар. Технически норми, здравни стандарти и стандарти за безопасност, национални разпоредби относно правото на упражняване на някои професии и валутен контрол — всички те ограничават свободното движение на хора, стоки и капитали.

б) Целта от 1993 година

През юни 1985 г. Комисията, председателствана от Жак Делор, публикува Бяла книга, в която се залага целта за седем години да се премахнат всички физически, технически и данъчни бариери пред свободното движение в Общността. Замисълът е да се стимулира промишленият и търговски подеи в едно голямо, обединено икономическо пространство, сравнимо по мащаби-те с американския пазар.

Единният европейски акт, влязъл в сила през юли 1987 г., е средството, което прави възможен единния пазар. Разпоредбите му обхващат:

- разширяване на правомощията на Общността в някои сфери (социална политика, научноизследователска дейност, околна среда);
- постепенно изграждане на единния пазар до края на 1992 г. на основата на широкообхватна законодателна програма, включваща приемането на стотици директиви и регламенти;
- по-честото гласуване с мнозинство в Съвета на министрите.

II. Как изглежда единният пазар днес

а) Физически бариери

Граничният контрол върху стоките и митническият контрол върху лицата в рамките на ЕС се премахват напълно. При нужда все още се извършват внезапни полицейски проверки (елемент от борбата срещу престъпността и наркотиците).

Шенгенското споразумение, подписано от първата група държави-членки от ЕС през 1985 г. и по-късно обхванало и други (макар че Ирландия и Обединеното кралство не участват), урежда полицейското сътрудничество и общата политика за предоставяне на убежище и имиграция. Това дава възможност напълно да се премахнат проверките на хора по вътрешните граници на ЕС (виж глава 10: „Свобода, сигурност и правосъдие“). Държавите, които се присъединиха след 2004 г., постепенно адаптират своите системи към правилата на Шенгенското пространство.

б) Технически бариери

За повечето стоки страните от ЕС възприемат принципа на взаимното признаване на националните разпоредби. Стоките, законно произведени и продавани в една държава-членка, могат да се пускат на пазарите на всички други държави-членки.

Либерализацията в сектора на услугите става възможна благодарение на взаимното признаване или на синхронизирането на националните разпоредби относно достъпа до някои професии (например в области като право, медицина, туризъм, банково дело, застраховане и др.) Независимо от това свободното движение на хора все още не е осъществено докрай. Трайното установяване в друга страна на ЕС или извършването на някои видове работа там все още не е безпроблемно.

Предприети са мерки за подобряване на мобилността на работниците и по-специално за признаването на дипломите за образователни степени и професионалната квалификация (например водопроводчици, дърводелци), придобити в други страни на ЕС.

Отварянето на националните пазари на услуги свали в пъти цените на националните телефонни разговори в сравнение с тези отпреди 10 години. Подпомогнат от развитието на новите технологии, Интернет се използва все повече като средство за телефонни разговори. Конкуренцията доведе до значително намаление на цените на самолетните билети в Европа.

в) Данъчни бариери

Данъчните бариери бяха намалени чрез частичното хармонизиране на националните ставки на ДДС. Данъчното облагане на приходите от ин-

вестиции е предмет на договор между държавите-членки и някои други страни (включително Швейцария), влязъл в сила през юли 2005 г.

г) Договори за обществени поръчки

Независимо дали договорите за обществени поръчки се възлагат от национални, регионални или местни власти, участието в търговете е отворено за всички навсякъде в ЕС. Този резултат се постига чрез действието на директиви относно услугите, доставките и строителството в много сектори, сред които водоснабдяването, енергетиката и телекомуникациите.

III. Сфери, в които усилията продължават

а) Финансови услуги

Завършен е планът за действие на ЕС за създаването до 2005 г. на интегриран пазар на финансовите услуги. Това води до намаляване на цената на заемните услуги за бизнеса и потребителите и до предлагане на вложителите на по-широка гама от инвестиционни продукти — спестовни и пенсионни схеми — които те ще могат за получават от европейски доставчик по свой избор. Намалени бяха банковите такси за трансгранични плащания.

б) Административни и технически бариери пред свободното движение

Държавите от ЕС все още често проявяват нежелание взаимно да признаят действащите в тях стандарти и норми, а понякога и професионалните квалификации, придобити в други страни. Разпокъсаността на националните данъчни системи също пречи на пазарната интеграция и ефективност.

в) Пиратство и фалшиви продукти

Защитата срещу пиратството и фалшифицирането на стоките от ЕС е необходима и ценна. Европейската комисия е изчислила, че поради тази престъпна дейност ЕС губи хиляди работни места годишно. Ето защо Комисията и националните правителства работят за разширяване обхвата на закрилата на авторското право и патентите.

IV. Политики, върху които се изгражда единният пазар

а) Транспорт

Дейностите на ЕС са насочени предимно към постигането на свобода на предоставяне на

услуги за наземен транспорт, по-специално на свободен достъп до международните транспортни пазари и допускане на неместни транспортни фирми на вътрешните транспортни пазари на държавите-членки. Приети бяха решения за хармонизиране на условията за конкуренция в пътнотранспортния сектор, по-специално по отношение на квалификациите на работниците и достъпа до пазара, свободата на установяване на стопанска дейност и предоставяне на услуги, времето за кормуване и безопасността по пътищата.

Общата политика за въздушен транспорт трябва да отговори на промените, предизвикани от светов-

© Strauss/Curtis/Van Parys Media

Засилената конкуренция сваля цените на самолетните билети и направи пътуването по-лесно.

ната конкуренция. Европейското небе се либерализира на етапи, в резултат на което капацитетът за взаимодействие между основните авиокомпании, взаимният достъп до пазарите и свободата на опеределяне на тарифи се разширяват. Същевременно продължават да се прилагат предпазни клаузи с цел да се отчетат отговорностите на авиокомпаниите за предоставяне на обществени услуги и спазване изискванията за зонирание.

Независимо дали се извършва от европейски компании или от съдове, плаващи под флага на страни извън ЕС, водният транспорт се подчинява на правилата на конкуренцията в ЕС. Тяхната задача е да възпират всячески практиката на нелегално ценообразуване, свързана с полз-

ването на „удобен флаг“, а също и да помогнат да се преодолеят сериозните затруднения, пред които е изправено корабостроенето в Европа.

б) Конкуренция

Активната европейска политика в сферата на конкуренция започва още от Римския договор. Тя е жизнено важното продължение на правилата на свободната търговия в европейския единен пазар и се провежда от Европейската комисия, която заедно със Съда е отговорна за нейното спазване.

Смисълът на политиката в сферата на конкуренцията е да предотвратява появата на споразумения между стопански организации, помощи от публични власти или нечестни монополни позиции, които опорочават свободната конкуренция на единния пазар.

В случай на сключване на споразумение, попадащо под разпоредбите на Договора, участващите в него фирми или организации са длъжни да уведомят за това Европейската комисия. Комисията има правото да налага директно глоби на всяка компания, нарушила правилата на конкуренцията или неуведомила надлежно за действията си.

В случаи на незаконосъобразна публична помощ или когато получаването на помощ не е обявено, Комисията може да поиска тя да се заплати обратно от получателя. Комисията трябва да бъде уведомявана за всяко сливане или поглъщане, което може да доведе до господстващо положение на една компания в определен сектор.

в) Политиката за защита на потребителите

Политиката за защита на потребителите на ЕС позволява на гражданите да пазаруват спокойно в която и да е държава-членка. Всички потребители получават едно и също високо ниво на защита. Продуктите, които купувате, храните, които консумирате — всички те се изпитват и проверяват, за да се осигури възможно най-голяма безопасност на потребителя. Действията на ЕС имат за цел да ви защитят от нелегални търговци и неистинни и подвеждащи реклами. Правата ви са защитени и вие ще получите съответното обезщетение, където и да сте в ЕС и независимо дали купувате стоките си от магазина, чрез поръчка по пощата или по телефона и Интернет.

7. Икономическият и паричен съюз (ИПС) и еурото

- *Еурото е единната валута на Европейския съюз. През 1999 г. дванадесет от тогавашните 15 държави-членки го въвеждат за извършване на безналични операции, а през 2002 г., когато започва издаването на еуро банкноти и монети — за всички видове плащания.*
- *Три страни (Дания, Швеция и Обединеното кралство) не се включват в този паричен съюз.*
- *Новите държави-членки се подготвят веднага щом изпълнят необходимите критерии да влязат в еурозоната.*
- *Наред с целта за постигане на парична стабилност, за което се грижи Европейската централна банка, държавите-членки се стремят към по-голям растеж и икономическо сближаване.*

I. Историята на валутното сътрудничество

а) Европейската парична система

През 1971 г. САЩ решават да премахнат обвързването между долара и официалната цена на златото, което години наред осигурява валутна стабилност след Втората световна война. С това се слага край на системата на фиксирания валутни курсове. С цел да изградят собствен паричен съюз, държавите от ЕС решават да ограничат колебанията на обменните курсове на своите валути до 2,25 % чрез съгласувани действия на паричния пазар.

Това довежда до създаването на Европейската парична система, която влиза в действие през март 1979 г. Тя се характеризира със следните три особености:

- референтна валута, наречена „екю“: тя е своеобразна „кошница“, която съдържа валутите на всички държави-членки;
- механизъм на обменните курсове: всяка валута има обменен курс спрямо екюто; обменните курсове между всеки две валути могат да се варират с не повече от 2,25 %;
- кредитен механизъм: всяка страна прехвърля 20 % от валутния и златния си резерв в общ фонд.

б) От Европейска парична система към Европейски паричен съюз

Европейската парична система има твърде сложна история. През 1991 г., след обединение-

то на Германия и възникналите нови валутни напрежения в Европа, италианската и британската лира напускат Европейската парична система. През август 1993 г. страните от системата решават временно да разширят допустимите граници на валутно колебание на 15 %. Същевременно, за да избегнат големите валутни колебания помежду си и за да недопуснат обезценяване на отделни валути с цел постигане на конкурентни предимства, правителствата на ЕС решават да подновят усилията за пълното изграждане на паричен съюз и за въвеждане на единна валута.

През юни 1989 г. по време на Европейския съвет в Мадрид лидерите на ЕС приемат план за икономически и паричен съюз, който да се реализира в три етапа. Планът става част от Договора от Маастрихт за Европейския съюз, приет от Европейския съвет през декември 1991 г.

II. Икономически и паричен съюз (ИПС)

а) Трите етапа

Първият етап, който започва на 1 юли 1990 г., включва:

- изцяло свободно движение на капитала в ЕС (премахване на валутния контрол);
- увеличаване на ресурсите, предназначени за преодоляване на неравенствата между европейските региони (структурни фондове);
- икономическо сближаване чрез многостранно следене на икономическите политики, провеждани от държавите-членки.

© Janez Skok/Corbis

На 1 януари 2007 г. търговците в Любляна замениха толара с еуро.

Вторият етап започва на 1 януари 1994 г. Той довежда до:

- създаване на Европейски паричен институт (ЕПИ) във Франкфурт, в който влизат управителите на централните банки на държавите от ЕС;
- независимост на националните централни банки;
- създаване на правила за ограничаване на националните бюджетни дефицити.

Третият етап довежда до раждането на еурото. На 1 януари 1999 г. единадесет страни приемат еурото и така то става обща валута за Австрия, Белгия, Германия, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Финландия и Франция (Гърция се присъединява към тях на 1 януари 2001 г.) Същевременно Европейската централна банка поема функциите на ЕПИ и поема отговорността за паричната политика, сега вече залагана и осъществявана в еуро.

На 1 януари 2002 г. 12-те страни от Еурозоната пускат в обращение еуробанкноти и монети. Националните валути се изтеглят от обращение

два месеца по-късно. Оттогава еурото става законно платежно средство за всички банкови операции и операции в брой в Еурозоната, в която живеят две трети от населението на ЕС.

б) Критериите за сближаване

За да се включи в третия етап, всяка страна от ЕС трябва да отговаря на пет критерия за сближаване. Те са:

- **ценова стабилност:** ръстът на инфлацията не може да надвишава с повече от 1,5 % средния ръст на инфлацията за трите държави-членки с най-ниска инфлация;
- **лихви:** дългосрочните лихвени равнища не могат да се променят с повече от 2 % по отношение на лихвените проценти на трите държави-членки с най-ниски лихвени проценти;
- **дефицит:** националният бюджетен дефицит трябва да е под 3 % от БВП;
- **публичен дълг:** нивата му не могат да надвишава 60 % от БВП;

- **стабилност на валутните курсове:** валутните курсове трябва да остават в рамките на разрешения диапазон на колебание от предходните две години.

в) Пакт за стабилност и растеж

През юли 1997 г. Европейският съвет приема Пакт за стабилност и растеж. Той се изразява в поемането на постоянни задължения за поддържане на бюджетна стабилност и възможност за налагане на санкции на всяка страна в Еурозоната, чийто бюджетен дефицит надвишава 3 %. Впоследствие се преценява, че пактът е твърде строг, което води до преобразуването му през март 2005 г.

г) Еурогрупата

Еурогрупата е неформалният орган, който събира финансовите министри на страните от Еурозоната. Целта на срещите е да се осигури по-добро взаимодействие между икономическите политики, да се следят бюджетните и финансовите политики на страните от Еурозоната и да се представява еурото на международни финансови форуми.

д) Новите държави-членки и ИПС

Новите държави от ЕС също ще се присъединят към Еурозоната, щом изпълнят необходимите критерии. Словения първа от новоприсъединените се през 2004 г. страни влезе в Еурозоната на 1 януари 2007 г.

8. Към общество на знанието

Приоритет на растежа и работните места

- Съюзът възнамерява да отговори на глобализацията, като направи европейската икономика по-конкурентоспособна (либерализация на телекомуникациите, услугите и енергетиката).
- Съюзът подкрепя реформаторските програми на своите държави-членки, като улеснява обмяната на добри практики.
- Той се стреми да съчетава потребността от растеж и конкурентоспособност с целите на социалното сближаване и устойчивото развитие, които са в основата на европейския модел.
- В структурните фондове на ЕС ще се отделят повече средства за обучение, иновации и научни изследвания през бюджетния период 2007—2013 г.

В началото на 90-те години две големи промени започват да видоизменят икономиките и ежедневието в целия свят, включително и в Европа. Едната е глобализацията на икономиката в резултат на създалата се взаимозависимост

на икономиките навсякъде по света. Другата — технологичната революция, включително Интернет и новите информационни и комуникационни технологии.

© IMAGEMORE Co, Ltd/Getty Images

Европейците трябва да бъдат подготвени за днешния пазар на труда.

© Javier Lorea/Van Parys Media

Утрешните пенсионери също ще се нуждаят от социална сигурност, а тя се подготвя днес.

I. Лисабонският процес

а) Цели

Към 2000 г. лидерите на ЕС вече си дават сметка, че за да се конкурира със САЩ и останалите основни „играчи“ в света, европейската икономика има нужда от сериозна модернизация. През март същата година Европейският съвет се събра в Лисабон и постави пред ЕС нова амбициозна цел: да се превърне до 2010 г. в „най-конкурентоспособната и динамична икономика в света, основана на знанието, способна на устойчив растеж с повече и по-добри работни места и по-силна социална сплотеност“.

б) Стратегията

Европейският съвет приема и детайлна стратегия за постигането на тази цел. „Лисабонската стратегия“ обхваща широк кръг от области, например научноизследвателска дейност, образование, професионално обучение, достъп до Интернет и онлайн стопанска дейност. Част от нея е и реформата на социалноосигурител-

ните системи в Европа. Тези системи са една от големите придобивки на Европа, тъй като дават възможност на нашите общества да извършват по-безболезнено необходимите структурни и социални промени. Но същевременно те трябва да се модернизират, за да станат устойчиви и бъдещите поколения да се радват на плодовете им.

Всяка пролет Европейският съвет се събира, за да направи преглед на напредъка в изпълнението на Лисабонската стратегия.

II. Растежът и работните места отблизо

Европейският съвет от пролетта на 2006 г. не скри факта, че шест години след началото на Лисабонския процес резултатите са смесени. Поради това той реши да се заеме с проблемите, свързани с продължаващата висока безработица в много страни от ЕС, и да пренасочи приоритетите на ЕС към постигането на растеж

и създаване на работни места. За да направи икономиките си по-производителни и да укрепи социалното си единство, Европа трябва да продължи да концентрира усилията си главно в повишаване на икономическата ефективност, насърчаване на иновациите и подобряване уменията на хората.

Поради това, по инициатива на председателя на Европейската комисия Жозе Мануел Барозу, държавите-членки на ЕС решиха:

- да инвестират повече в научноизследвателска дейност и иновации;

- да определят на Европейската комисия по-мощна координаторска роля, за да може да предостави необходимата подкрепа на държавите-членки, най-вече чрез разпространяването на „добрите практики“ в Европа;

- да ускорят реформата във финансовите пазари и социалноосигурителните системи, както и либерализацията на телекомуникационния и енергийния сектор.

9. Европа на гражданите

- *Благодарение на Европейския съюз гражданите на държавите-членки могат да пътуват, живеят и работят навсякъде в Европа.*
- *Част от ежедневието са финансираните и подкрепяни от ЕС програми, които имат за цел да сближат гражданите, особено в областта на образованието и културата.*
- *Чувството за принадлежност към Европейския съюз може да се създаде само постепенно, на основата на конкретни постижения и успехи.*
- *Вече съществуват символи, които олицетворяват общата европейска идентичност. Най-известният сред тях е единната валута, но също така съществуват и знаме, и химн на ЕС.*

I. Да пътуваш, живееш и работиш в Европа

Първото право на европейския граждани е да пътува, работи и живее навсякъде, където пожелае в рамките на Съюза. Това право е заложено в договора от Маастрихт в главата, засягаща гражданството на Съюза.

Европейският съюз прие директива, с която се създава система за взаимно признаване на дипломите за висше образование. Тази директива се отнася до университетското образование с продължителност три или повече години и се основава на взаимното доверие в качеството на националното образование и системи за подготовка на кадри на отделните държави-членки.

Всеки гражданин на държава от Европейския съюз може да работи навсякъде в Съюза в системите на здравеопазването, образованието и останалите обществени сектори с изключение на онези дейности, които са сфера на изключителни права на властите на отделната държава (полиция, въоръжени сили, външни работи и др.). И наистина, какво по-логично от това британски учител да преподава английски език в Рим или да се насърчи млад белгийски висшист да се яви на конкурс за обществена служба във Франция?

От 2004 г. европейските граждани, пътуващи в ЕС, могат да получат от националните си власти **карта за здравна застраховка на ЕС**, която да покрие медицинските им разходи, ако случайно се разболеят, докато са в друга държава.

II. Как могат гражданите да упражняват правата си?

Европейците не са просто потребители или участници в икономическия и обществен живот. Те са също и граждани на Европейския съюз и като такива имат конкретни политически права. Според Договора от Маастрихт всеки гражданин на Съюза, независимо от националността си, има право да избира и да бъде избран на местните избори в страната, в която пребивава постоянно, и на изборите за Европейски парламент.

Това приближава ЕС до неговите граждани. Гражданството на Европейския съюз вече е записано в Договора, който гласи, че „Всяко лице, което е гражданин на държава-членка, е и гражданин на Съюза. Гражданството на Съюза допълва, а не замества националното гражданство“.

III. Основни права

Договорът от Амстердам, който влезе в сила през 1999 г., укрепва допълнително разбирането за наличие на основни права. Той въвежда процедура за предприемане на мерки срещу държавите-членки на ЕС, които нарушават основните права на гражданите си. Освен това Договорът от Амстердам разширява приложението на принципа за отхвърляне на дискриминацията, така че да обхваща не само националната принадлежност, но и пол, раса, религия, възраст и сексуална ориентация.

И най-накрая Договорът от Амстердам подобрява политиката на прозрачност на ЕС и осигурява на гражданите по-добър достъп до официалните документи на европейските институции.

Ангажирането на Европейския съюз с правата на гражданите се потвърждава отново в Ница, през декември 2000 г., с тържествената прокламация на **Хартата на основните права на Европейския съюз**. Хартата е изготвена от Конвент, в който вземат участие депутати от националните парламенти и от Европейския парламент, представители на националните правителства и членове на Европейската комисия. Разделени в шест глави — „Достойнство“, „Свободи“, „Равенство“, „Солидарност“, „Граждански права“ и „Правосъдие“, петдесет и четирите члена на хартата установяват основните ценности на Европейския съюз и гражданските, икономическите и социалните права на неговите граждани.

Встъпителните членове говорят за човешко-то достойнство, правото на живот, правото на „неприкосновеност на личността“, свобода на изразяване и свобода на съвестта. Главата, посветена на солидарността, по нов начин съчетава социални и икономически права като:

- правото на стачка;
- правото на работещите да получават информация и с тях да се провеждат консултации;
- правото на успешно съчетаване на личния с професионалния живот;
- правото на здравеопазване, социално осигуряване и социално подпомагане на територията на Европейския съюз.

Хартата насърчава и равенството между половете и въвежда права като защитата на личните данни, забраната на евгениката и клонирането на човешки същества, правото на защита на околната среда, правата на децата и възрастните хора и правото на добра администрация.

IV. Европа означава образование и култура

Чувството за европейска принадлежност и обща съдба не може да се създаде изкуствено. То може единствено да се породи от споделяно културно самосъзнание и това е причината, поради която сега Европа трябва да насочи вниманието си не само към икономиката, но и към образованието, гражданското общество и културата.

Образователните и квалификационни програми на ЕС са една от стъпките в тази посока. Част от тях са програмите за обмен, така че учащите се да могат да пътуват в чужбина, да участват в съвместни училищни дейности зад граница, да учат нови езици и др. Все още решенията за организацията на училищната и образователната система и съдържанието на учебния план се вземат на национално и местно ниво.

В областта на културата програмите „Култура“ и „Медия“ подпомагат сътрудничеството между продуценти, разпространители и творци от различни държави. Така става възможно да се създават повече европейски телевизионни програми и филми, които да възстановяват равновесието между европейските и американските продукции.

V. Омбудсманът и правото на петиция

За да бъдат институциите на ЕС по-близо до гражданите, в Договора за създаване на Европейския съюз е предвидена длъжността на омбудсмана. Той се назначава от Европейския парламент и има същия мандат като наго. Задачата на омбудсмана е да разглежда подадените пред него жалби срещу институциите и органи на ЕС. Жалба може да подаде всеки гражданин на ЕС и всяко лице или организация, които живеят или са установени в държава-членка на ЕС. Омбудсманът се опитва да постигне разрешаване на проблема по взаимно съгласие на подалия жалбата и съответната институция.

Друга важна връзка между гражданите и институциите на ЕС е правото на петиция до Европейския парламент, което е отредено на всяко лице, живеещо в държава-членка на ЕС.

**Програми на ЕС за обучение през целия живот:
прогнозни данни за програмите за периода от 2007—2013 г.**

Област на действие	Наименование на програмата на ЕС	Цели
Училищно образование	Коменски	5% от учениците в Европейския съюз ще участват в съвместни образователни дейности.
Висше образование	Еразъм	Три милиона студенти ще могат да учат в университети в чужбина.
Професионално обучение	Леонардо да Винчи	Всяка година 80 000 души ще могат да стажуват във фирми и центрове за обучение в други европейски държави.
Обучение за възрастни	Грундтвиг	Всяка година 7000 души ще могат да участват в различни образователни дейности в чужбина.
Обучение по европейска интеграция	Жан Моне	Подпомагане на научната и преподавателската дейности в областта на европейската интеграция.

VI. Ангажиране на гражданите

Идеята за „Европа на гражданите“ е съвсем нова. Вече съществуват някои символи, които олицетворяват общата европейска идентичност, като европейския паспорт (в употреба от 1985 г.), европейския химн („Ода на радостта“ на Бетховен) и европейския флаг (дванадесет златни звезди, наредени в кръг върху син фон). Шофьорската книжка на ЕС започва да се издава във всички държави-членки от 1996 г. Европейският съюз приема „Обединени в многообразието“ за свое мото, а 9 май за Ден на Европа.

От 1979 г. Европейският парламент се избира директно чрез всеобщи избори. Така свързан пряко с волята на гражданите, процесът на европейска интеграция придобива по-силна легитимност. Европейският съюз би могъл да бъде още по-демократично устроен, ако на Парламента се дадат по-големи правомощия, ако се създадат истински европейски политически партии и на обикновените хора се даде по-голяма възможност за участие в политиката на Европейския съюз посредством неправителствени организации и други доброволни граждански сдружения.

Въвеждането на еуробанкнотите и монетите през 2002 г. произвежда силен психологически ефект. Повече от две трети от гражданите на ЕС днес управляват личния си бюджет и спестяванията си в еуро. Когато цените на стоките и услугите са в еуро, потребителите могат да правят пряко сравнение между отделните държави. Граничният контрол между повечето държави на ЕС отпадна с приемането на Шенгенското споразумение (към което на по-късен етап ще се присъединят всички държави-членки). Тази стъпка наистина поражда у гражданите чувство за принадлежност към една единна обединена географска област.

„Ние не обединяваме държави, ние обединяваме хората“, заявява Жан Моне през 1952 г. И днес едно от най-големите предизвикателства, пред които са изправени институциите на ЕС, е повишаването на обществената осведоменост за ЕС и ангажирането на гражданите в неговите дейности.

10. Свобода, сигурност и правосъдие

- *Отварянето на вътрешните граници между държавите-членки на ЕС даде на обикновените хора наистина реални предимства, като им позволи да пътуват свободно, без да преминават гранични проверки.*
- *Тази свобода на придвижване обаче трябва да върви ръка за ръка със засиления контрол по външните граници на ЕС, така че борбата с трафика на хора и наркотици, с организираната престъпност, нелегалната имиграция и тероризма да бъде ефективна.*
- *Държавите от Европейския съюз си сътрудничат в областта на вътрешния ред и правосъдието, за бъде Европа по-сигурна и по-безопасна.*

Европейските граждани имат правото да живеят свободно навсякъде в Европейския съюз без страх от гонения или насилие. И все пак днес международната престъпност и тероризмът се нареждат сред основните грижи на европейците.

Интеграцията в сферата на правосъдието и вътрешните работи не е предвидена в Договора за създаване на Европейската общност. Въпреки това с времето става ясно, че свободата на придвижване трябва да е тъждествена с това да се осигури на всички еднаква защита и достъп до правосъдие навсякъде в ЕС. Така с течение на времето чрез последователни изменения в първоначалните договори, въведени с Единния европейски акт, Договора за Европейския съюз (Договор от Маастрихт) и Договора от Амстердам се създава зона на свобода, сигурност и правосъдие.

I. Свобода на придвижване

Свободното придвижване на хора в рамките на ЕС поставя пред правителствата на държавите-членки въпроси на сигурността, тъй като те вече не охраняват вътрешните граници на ЕС. За сметка на това трябва да се въведат допълнителни мерки за сигурност по външните граници на ЕС. А тъй като от свободата на придвижване в границите на ЕС се възползват и престъпниците, националните полицейски служби и органите на съдебната власт трябва да работят заедно, за да се борят с трансграничната престъпност.

Една от най-важните промени, която улесни пътуващите в Европейския съюз, настъпи през

1985 г., когато правителствата на Белгия, Франция, Германия, Люксембург и Нидерландия подписват споразумение в малкото погранично люксембургско градче Шенген. Чрез него те постигат договореност да премахнат по общите си граници всички проверки на хора, независимо от националността им, да съгласуват контрола по границите си с държавите извън ЕС и да въведат обща визова политика. По този начин те създават зона без вътрешни граници, известна като Шенгенската зона.

Днес Шенгенското споразумение и произтичащите от него актове на вторичното законодателство са неразделна част от договорите на ЕС, а Шенгенската зона постепенно се разширява. Към 2006 г. 13 държави от ЕС (Австрия, Белгия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Испания и Швеция) заедно с Исландия и Норвегия, които не са държави-членки, изцяло прилагат шенгенските правила.

Когато през 2004 г. десет нови държави се присъединяват към ЕС, те получават срок от седем години, за да изпълнят критериите за членство в Шенгенската зона.

II. Даване на убежище и имиграционна политика

Европа се гордее с дългогодишните си традиции да приема чужденци и да предлага убежище на хора, бягащи от опасности и преследване. Днес правителствата на държавите от ЕС са изправени пред неотложния въпрос как да се справят с нарастващия брой имигранти, както легални,

© ЮМ

Уязвимите стават жертва на трафик на хора. Затова е необходимо международно полицейско сътрудничество.

така и нелегални, в една зона без вътрешни граници.

Правителствата на държавите от ЕС постигат договореност да хармонизират своите правила така, че молбите за получаване на убежище да бъдат разглеждани в съответствие с набор от основни принципи, валидни навсякъде в Европейския съюз. През 1999 г. те си поставят за цел приемането на обща процедура за даване на убежище и определяне на един и същи статут за цялата територия на ЕС на лицата, получили убежище. Приемат се и някои технически мерки като минимални стандарти за приемане на търсещи убежище лица и за даване на статут на бежанец.

Основан е Европейски фонд за бежанците с годишен бюджет от 114 млн. еуро. Въпреки това широкомащабно сътрудничество между националните правителства истински цялостна политика на ЕС за бежанците все още предстои да бъде разработена.

III. Борба с международната престъпност и тероризма

За да бъде жизнеспособна една политика относно имиграцията и предоставянето на убежище, ЕС трябва да разполага с ефективна система за управление на миграционните потоци, включително и проверки по външните граници и предотвратяване на нелегалната имиграция. Нужни са координирани усилия за борба с престъпните групировки, които изграждат свои мрежи за незаконен трафик на хора и експлоатират уязвими човешки същества, най-вече жени и деца.

Организираната престъпност прибегва към все по-рафинирани средства и редовно използва европейски или международни мрежи за своята дейност. Тероризмът ясно демонстрира, че може да удари с нечувана жестокост навсякъде по света.

Затова бе въведена и Шенгенската информационна система (ШИС). Тя представлява комплексна база данни, която позволява на силите на реда и съдебните власти да обменят информация за издирвани лица и откраднато имущество, например превозни средства или произведения на изкуството.

Един от най-добрите начини за залавяне на престъпници е да се проследяват техните незаконни доходи. За тази цел и за да се спре финансирането на престъпни и терористични организации, ЕС въведе закони, които предотвратяват възможностите за пране на пари.

Най-голямото постижение от последните години в сферата на сътрудничеството между силите на реда е създаването на Европол. Службата се намира в Хага и в нея работят полицейски и митнически служители. Европол се бори с различни случаи на международна престъпност: трафик на наркотици, търговия с откраднати превозни средства, трафик на хора и незаконни канали за имиграция, сексуална експлоатация на жени и деца, порнография, подправени документи, трафик на радиоактивни и ядрени материали, тероризъм, пране на пари и производство на фалшиви еуро.

IV. Към създаване на зона на европейското правосъдие

В момента в Европейския съюз работят много различни съдебни системи, всяка в границите на съответната държава-членка. Ако ЕС желае неговите граждани да имат еднакво разбиране за правосъдие, съдебната му система трябва да бъде за тях улеснение в ежедневието, а не допълнителна тежест.

Най-значимият пример за практическо сътрудничество в тази област е дейността на **Евроюст**, централната координационна структура, създадена в Хага през 2003 г. Нейната задача е да даде възможност на националните органи на следствието и прокуратурата да работят заедно по криминални случаи, засягащи няколко държави на ЕС.

Европейската заповед за задържане, която е в сила от януари 2004 г., се въведе, с цел да заместят дългите процедури за екстрадиране.

Международната престъпност и тероризмът не признават националните граници. Това означава, че за да се справи ефективно с тях, ЕС трябва да разработи обща наказателна политика, тъй като сътрудничеството между съдилищата в различните държави може да бъде възпрепятствано от различните дефиниции за престъпни деяния, с които те работят. Целта е да се даде на държавите в ЕС единна правна рамка за борба с тероризма, да се гарантира на гражданите високо ниво на защита и да се придвижи напред международното сътрудничество в тази област.

В областта на гражданското право ЕС приема закони, които имат за цел да способстват прилагането на съдебните решения по трансгранични дела, например разводи, раздели, иски за попечителство и издръжка на деца, така че решенията на съда в една държава да са приложими и в друга. Европейският съюз разполага с общи процедури за опростяване и ускоряване на разрешаването на трансграничните дела при по-малки и безспорни граждански производства като изплащане на дългове и обявяването на фалит.

11. Европейският съюз на световната сцена

- *Европейският съюз има по-голямо влияние на световната сцена, когато изразява единна позиция в международните отношения. Добър пример за това са търговските преговори.*
- *В областта на отбраната всяка държава запазва суверенитета си, без оглед на това дали е член на НАТО, или е неутрална. Същевременно държавите-членки на ЕС развиват военно сътрудничество за миротворчески мисии.*
- *Заради историческата и географска близост Южното Средиземноморие и Африка са региони, на които ЕС обръща специално внимание (политики на помощи за развитие, търговски преференции, хранителни помощи и утвърждаване на човешките права).*

В икономически, търговски и валутен план Европейският съюз се превърна във водеща световна сила. Въпреки това някои го определят като икономически гигант, но политическо джудже. Това твърдение е преувеличено. Европейският съюз има значително влияние в международни организации като Световната търговска организация (СТО) и Организацията на обединените нации (ООН) и на световните срещи на най-високо равнище за околната среда и развитието

Все пак истина е, че ЕС и неговите държави-членки имат да извървят още дълъг път в дипломатическо и политическо отношение, преди да могат да изразяват единна позиция по важни въпроси като мира и стабилността, отношенията със САЩ, тероризма, Близкия изток и ролята на Съвета за сигурност на ООН. Освен това основният инструмент на националния суверенитет, системата за военна отбрана, остава във властта на националните правителства и връзките между тях, изградени в рамките на алианси като НАТО.

I. Начало на обща отбранителна политика

Общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) и Европейската политика за сигурност и отбрана (ЕПСО), въведени с Договорите от Маастрихт (1992 г.), Амстердам (1997 г.) и Ница (2001 г.), определят основните задачи на ЕС в областта на отбраната. На тази основа ЕС изгражда своя „втори стълб“, онези политики, при които решенията се вземат на основата на междуправителствени споразумения и при които Комисията и Парламентът играят само

второстепенна роля. Решенията в тази област се вземат единствено с консенсус, въпреки че отделните държави имат правото да се въздържат от гласуване.

а) Политическата и стратегическата обстановка през 2006 г.

Продължилата повече от половин век Студена война свърши. Русия има нова ориентация, а бившите комунистически държави се присъединиха почти едновременно към НАТО и ЕС. Европейският континент се обединява мирно и европейските страни си сътрудничат в борбата срещу международната престъпност, трафика на хора, нелегалната имиграция и прането на пари.

Разширеният ЕС изгради партньорски структури със съседните си държави, някои от които в средносрочен план предвиждат да се присъединят към Европейския съюз.

Съединените американски щати приемат, че за военни действия, в които те не участват, Европа може да използва частично логистичния капацитет на НАТО в сферата на разузнаването, комуникациите, командните му и транспортни възможности.

Терористичните удари, които оставиха дълбок белег върху целия свят — атентатите от 11 септември 2001 г. в Ню Йорк и Вашингтон, взривите в Мадрид през 2004 г. и Лондон през 2005 г., промениха из основи стратегическата обстановка. Европейските страни трябва да работят много по-единно, за да разкриват информация, която би позволила да се пресекат действията на терористите и техните поддръжници. Сътрудничеството със САЩ и всички други държави, които поддържат демокрацията и човешките

Подкрепа в трудни времена — войници на ЕС помагат за възстановяването на мира в Конго.

права, днес излиза извън рамката на традиционните съюзи за отбрана.

б) Конкретни постижения в областта на сигурността и отбраната

Съгласно Договора от Амстердам през 1999 г. Хауиер Солана е избран за първи върховен представител за Общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) на Европейския съюз.

Задачата за изграждане на Европейската политика за сигурност и отбрана държавите-членки на ЕС свързват с постигането на конкретна цел — способността за дислокация и поддържане в продължение на една година на сили за бързо реагиране с военноморска и военновъздушна подкрепа. Тези сили за бързо реагиране все още няма да представляват истинска европейска армия. Вместо това те ще бъдат съставени от контингенти на съществуващите национални въоръжени сили.

Въпреки това след създаването на Комитет по политиката и сигурността (КПС) се изгражда Военен комитет на Европейския съюз (ВКЕС) и Военен щаб на Европейския съюз (ВЩЕС), управлявани

от Съвета и със седалище в Брюксел. Така Съюзът вече разполага със свой собствен политически и военен инструментариум за провеждане на мисиите, с които се ангажира: хуманитарни мисии извън границите на Европа, умиротворителни операции и други задачи за овладяване на кризисни ситуации.

Тъй като военните технологии стават все по-сложни и скъпи, правителствата на държавите-членки на ЕС смятат, че необходимостта от съвместна работа в областта на производството на оръжия се засилва. Освен това, за да могат техните въоръжени сили да провеждат съвместни мисии, техните системи трябва да могат да работят съвместно и въоръжението им следва да е достатъчно стандартизирано. Европейският съвет от Солун през 2003 г. реши да създаде Европейска агенция за отбрана.

От 2003 г. ЕС е провел редица умиротворителни операции и мисии за овладяване на кризисни ситуации. Най-важната от тях е тази в Босна и Херцеговина, където 7000 военнослужещи от военните сили на Европейския съюз (EUFOR) заместиха мироопазващите сили на НАТО през 2004 г.

II. Отворена към света търговска политика

Европейският съюз поддържа основаната на правила система на Световната търговска организация (СТО), която осигурява определено ниво на законова сигурност и прозрачност в световната търговия. СТО създава условия, при които нейните членове могат да се защитават срещу нелоялни практики като дъмпинг (продажба на цена, по-ниска от реалната), до които износителите прибягват в надпреварата със своите конкуренти. Световната търговска организация осигурява и механизми за разрешаването на конфликти, възникнали между двама или повече търговски партньори.

Търговската политика на ЕС е тясно свързана с политиката му за развитие. В общата си система за преференции ЕС дава безмитен или облекчен преференциален достъп до пазара си за по-голямата част от вноса от развиващите се страни и страните с икономика в преход. 49-те най-бедни страни в света се ползват дори с още по-големи преференции. Всички стоки, които те изнасят, с

изключение единствено на оръжия, се ползват с безмитен достъп до пазара на ЕС съгласно програмата, започнала през 2001 г.

ЕС обаче няма специални търговски споразумения с основните си търговски партньори сред развитите страни като САЩ и Япония. В тези случаи търговските връзки се управляват чрез механизмите на СТО. САЩ и Европейският съюз се стремят да развият отношения, основани на равенство и партньорство, но държавите-членки на ЕС не винаги са единодушни по отношение на вида на дипломатическите, политическите и военни отношения, които следва да бъдат установени със САЩ.

Европейският съюз увеличава търговията си с новите икономически сили от други части на света, като се започне от Китай и Индия и се стигне до Централна и Южна Америка. Търговските споразумения с тези страни включват също и техническо културно сътрудничество.

© Reuters

Виното е сред основните стоки, които ЕС изнася за своя най-голям търговски партньор — САЩ.

III. Отношения между Европейския съюз и средиземноморските държави

Поради географската близост, историческите и културни връзки, както и настоящите и бъдещите миграционни потоци, страните по южните брегове на Средиземно море са партньори от първостепенно значение за ЕС. Затова и Съюзът по традиция избира да следва политика на регионална интеграция.

През ноември 1995 г. ЕС постави основите на ново евро-средиземноморско сътрудничество на конференцията в Барселона, на която присъстваха представители на всички държави-членки на ЕС и на средиземноморските страни. Тази конференция даде възможност да бъдат очертани основните задачи на новото сътрудничество, включващи:

- политически диалог между участващите държави и партньорство за сигурност, основано по-специално на механизми за контрол на оръжията и мирно уреждане на конфликти;
- придвижване напред на икономическите и търговските отношения между двата региона — ключът е в създаването на евро-средиземноморска зона за свободна търговия до 2010 г.;
- сътрудничество в социалната и културната сфера.

ЕС осигурява финансова помощ в размер на 5,3 млрд. еуро на средиземноморските страни в периода 2000—2006 г. За бюджетния период 2007—2013 г. инструментът за европейско съседство и партньорство (ИЕСП) наследява и същевременно обединява в едно по-рано отделно съществували програми за подкрепа на средиземноморските страни и останалите съседни страни от бившия Съветски съюз.

Всеобщият достъп до чиста питейна вода е основен приоритет на ЕС.

© ЕС

IV. Африка

Отношенията между Европа и страните от Африка на юг от Сахара имат дълги традиции. С Римския договор от 1957 г. десетте колонии и отвъдморски територии на някои държави-членки стават партньори на Общността. Деколонизацията, започнала в началото на 60-те години на XIX в., превръща тази връзка в отношения между суверенни държави.

Споразумението от Котону, подписано през 2000 г. в Котону, столицата на Бенин, бележи нов етап в политиката за развитие на ЕС. Това споразумение между Европейския съюз и държавите от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн (АКТБ) е най-амбициозното и значимо споразумение за взаимопомощ и търговия, сключвано някога между развити и развиващи се държави. То е наследник на конвенцията от Ломе, първоначално подписана през 1975 г. в Ломе, столицата на Того, и впоследствие редовно актуализирана.

Основната цел на това широкообхватно споразумение за взаимопомощ и търговия остава същата като тази на конвенцията от Ломе: „да насърчава и ускорява икономическото, културното и социалното развитие на държавите от АКТБ и да консолидира и разнообразява техните отношения (с Европейския съюз и неговите държави-членки) в дух на солидарност и взаимен интерес“.

Новото споразумение отива значително по-далеч в сравнение с предишни споразумения, тъй като от търговски отношения на основата на пазарен достъп се преминава към търговски отношения в по-широк смисъл. То въвежда и нови процедури за действия в случаи на нарушаване на човешките права.

Европейският съюз предоставя специални търговски условия на най-слабо развитите страни, 39 от които са подписали споразумението от Котону. От 2005 г. те могат да изнасят за ЕС практически всякакъв тип стоки без митнически налози върху тях. Европейският фонд за развитие финансира програмите за подпомагане на държавите от АКТБ, като отделените средства варират между два и три милиарда еуро годишно.

12. Какво е бъдещето пред Европа?

- *Европейската интеграция ще продължи в областите, в които държавите-членки смятат, че е в техен най-голям интерес да работят заедно, в рамките на традиционната рамка на ЕС (по въпроси като търговията, глобализацията, единния пазар, регионалното и социалното развитие, научните изследвания и развитието, мерките за насърчаване растежа на работни места и много други).*
- *Институционалният процес на актуализиране на правилата, управляващи отношенията между държавите-членки на ЕС и между ЕС и неговите граждани, ще продължи. Въпросът за Конституционния договор ще бъде в центъра на дискусиите в следващите години, независимо от формата и съдържанието на текста, който ще се приеме най-накрая.*

„Ще дойде ден, когато всички народи на този континент, без да изгубят своите отличителни черти или великолепната си индивидуалност, ще се слеят в едно по-велико цяло и така ще образуват европейското братство. Ще дойде ден, когато единственото бойно поле ще бъде това на съревноващите се идеи. Ще дойде ден, когато ще се решава не с куршуми и бомби, а с гласуване.“

Виктор Юго изрича тези пророчески думи през 1849 г. Необходимо е повече от столетие, за да започнат да се сбъдват утопичните му предсказания. През това време две световни войни и безброй други конфликти на европейска земя отнеха живота на милиони. Имаше време, когато надеждата изглеждаше изгубена. Днес първото десетилетие на XXI век предлага по-светли перспективи и нови надежди, но носи и нови трудности и предизвикателства за Европа.

Голямото разширяване на Съюза продължи. Както каза един политик от нова държавачленка: „Европа най-накрая успя да помири историята си с географията си“. В бъдеще Европейският съюз ще продължава да приема нови членове. Междувременно неговите лидери, като се вслушват внимателно в общественото мнение, ще трябва да решат къде да очертаят географските, политическите и културните граници на ЕС.

Европейският съюз е пакт между суверенни държави, решили да споделят обща съдба и да се обединяват все повече там, където по-рано са били суверенни. Той е свързан с неща, на които европейците държат най-много: мир, икономическо и физическо благополучие, сигурност, ак-

тивна демокрация, правосъдие и солидарност. Този пакт се утвърждава и подкрепя от цяла Европа: половин милиард души избраха да живеят при върховенство на закона и в съответствие с изконни ценности, в центъра на които е хуманизмът и човешкото достойнство.

Съвременната технологична революция променя радикално живота в индустриализирания свят, включително и в Европа. От жизненоважно значение е да разберем, че тя ще роди нови предизвикателства, които ще преминат националните граници. Устойчивото развитие, демографските промени, икономическата динамика, социалната солидарност и етичният отговор на прогреса в биологичните науки са въпроси, които вече не могат да бъдат решавани само на национално равнище. Трябва да демонстрираме отговорност към следващите поколения.

Днес процесът на европейска интеграция засяга целия континент, който, от друга страна, е част от бързо и радикално променящия се свят, който се нуждае от стабилност. Европа е засегната от събитията на другите континенти, независимо дали по отношение на ислямския свят, болестите и глада в Африка, тенденциите за вземане на едностранни решения в САЩ, динамичния икономически растеж в Азия, или глобалното преместване на производства и работни места. Европа трябва да се концентрира не само върху собственото си развитие, но също така напълно да се включи в глобализацията. Европейският съюз все още има да извърви дълъг път, преди да може да твърди, че е способен да изразява позицията си с единен глас или да бъде надежден участник в световната политика и дипломатия.

Институциите на ЕС са доказали своята стойност, но те трябва да се адаптират така, че да могат да се справят с разширяването на Съюза и с нарастващия брой на неговите задачи. С увеличаването на броя на държавите-членки на Съюза нарастват и центробежните сили, които заплахват да го разкъсат. Краткосрочните интереси могат лесно да доведат до провал на дългосрочните приоритети. Ето защо всеки участник в това несравнимо „приключение“ трябва да поеме своята отговорност и да действа така, че институционалната система на ЕС да продължи да работи ефективно. Всяка значима промяна в настоящата система трябва да гарантира съществуването на плурализма и да зачита различията като най-ценната особеност на европейските народи. Реформите трябва да бъдат насочени към процеса на вземане на решения. Настояването за единодушно съгласие във всички случаи на практика ще доведе до спиране на процесите и механизмите. Единственият възможен подход е политическа и правна система, основана на мажоритарния вот и с вградени в нея механизми за контрол и равновесие.

Конституцията, която бе приета за ратифициране от 25-те държавни и правителствени глави в Рим през октомври 2004 г., имаше за цел да

удовлетвори необходимостта от опростяване на съществуващите договори и да осигури по-голяма прозрачност на системата за вземане на решения на ЕС. Обикновените граждани трябва да знаят „кой какво прави в Европа“. Само тогава те ще усетят, че гласуването на европейските избори е пряко свързано с тяхното ежедневие и ще подкрепят идеята за европейска интеграция. Конституцията изяснява правомощията и отговорностите на ЕС, неговите държави-членки и местните власти. Тя ясно показва, че европейската интеграция стъпва на два вида легитимност: пряко изразената воля на хората и легитимността на националните правителства, които все още са рамката, в която функционират европейските общества.

Каквато и конституционна система окончателно да изберат държавите-членки на ЕС след нови дискусии, тя трябва да бъде ратифицирана от всяка от тях или чрез парламентарно гласуване, или чрез национален референдум. За да улесни дискусиите, Европейската комисия започна инициатива, с която да достигне до гражданите на Съюза — „План Д“ за демокрация, диалог и дебат“.

Европа — пазар на идеи.

© Flying Colours/Digital Vision/Getty Images

Европейската конституция

История

През декември 2001 г., за да отговори на многобройните предизвикателства, които присъединяването на страните от Централна и Източна Европа би създадо за Европейския съюз, Европейският съвет свика Конвент за изготвяне на проект на Конституционния договор.

Конвентът, който работи 2002 и 2003 г. под председателството на Валери Жискар д'Естен, има 105 членове, включително представители на правителствата на държавите-членки и на страните кандидатки, национални парламентаристи, членове на Европейския парламент и членовете на Европейската комисия.

Конвентът приема с консенсус проектодоговора през юни 2003 г.

Договорът е официално подписан в Рим на 29 октомври 2004 г. и изпратен на държавите-членки за ратифициране.

Въпреки че мнозинството от държавите-членки ратифицират договора, той е отхвърлен през май и юни 2005 г. от избирателите във Франция и Нидерландия. Вследствие на тези отрицателни вотове по-късно Европейският съвет, на среща през юни, обявява началото на период за размисъл за бъдещето на Конституционния договор.

Основните разпоредби на Конституцията

- Избор на председател на Европейския съвет с квалифицирано мнозинство, с мандат две години и половина, с възможност за едно преизбиране.
- Избор на председател на Комисията с обикновено мнозинство от членовете на Европейския парламент, след предложение на Европейския съвет и като се „вземат предвид Европейските парламентарни избори“.
- Създаване на поста външен министър на ЕС.
- Включване на Хартата на основните права в Договора за ЕС.
- Увеличаване на броя на областите, за които решения се вземат с квалифицирано мнозинство в Съвета.
- Делегиране на по-големи законодателни и бюджетни правомощия на Европейския парламент.
- По-ясно представяне на разпределението на правомощията и отговорностите между Съюза и държавите-членки.
- На националните парламенти се възлага задачата да гарантират, че ЕС функционира в съответствие с принципа на субсидиарност.

Важни дати в историята на европейската интеграция

1950 г.**9 май**

Френският министър на външните работи Робер Шуман държи важна реч, в която прави предложения, основаващи се на идеите на Жан Моне. Той предлага Франция и Федерална република Германия да обединят производствата си на въглища и стомана в нова организация, към която да могат да се присъединяват и други европейски държави.

Тъй като тази дата може да се счита за рождение на Европейския съюз, всяка година 9 май се празнува като Ден на Европа.

1951 г.**18 април**

В Париж шест държави — Белгия, Федерална република Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия — подписват Договора за създаване на Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС). Договорът влиза в сила на 23 юли 1952 г. за период от 50 години.

1955 г.**1—2 юни**

На срещата в Месина министрите на външните работи на шестте държави решават да разширят сферата на европейската интеграция и да включат в нея цялата икономика.

1957 г.**25 март**

В Рим шестте държави подписват договорите за създаване на Европейска икономическа общност (ЕИО) и на Европейска общност за атомна енергия (Евратом). Договорите влизат в сила на 1 януари 1958 г.

1960 г.**4 януари**

По инициатива на Обединеното кралство с Конвенцията от Стокхолм се създава Европейска асоциация за свободна търговия (ЕАСТ), включваща няколко европейски държави, които не са членки на ЕИО.

1963 г.**20 юли**

В Яунде е подписано споразумение за асоцииране между ЕИО и 18 африкански държави.

1965 г.**8 април**

Подписан е договор за обединяване на управленските структури на трите Общности (ЕОВС, ЕИО и Евратом) и създаването на единни Съвет и Комисия. Договорът влиза в сила на 1 юли 1967 г.

1966 г.**29 януари**

„Люксембургският компромис“. След период на политическа криза Франция се съгласява да участва отново в заседанията на Съвета в замяна на приемането на споразумение за запазване на изискването за единодушие, когато става въпрос за „жизненоважни национални интереси“.

1968 г.**1 юли**

Държавите-членки отменят изцяло митата върху промишлените стоки 18 месеца преди заложенения срок и въвеждат обща външна митническа тарифа.

1969 г.**1—2 декември**

На срещата на върха в Хага политическите лидери на ЕИО решават да продължат процеса на европейска интеграция и така откриват пътя към първото разширяване на Общността.

1970 г.**22 април**

В Люксембург е подписан договор, който позволява на Европейските общности да се финансират все повече от „собствени средства“ и дава по-големи надзорни правомощия на Европейския парламент.

1972 г.**22 януари**

В Брюксел се подписват договорите за присъединяване на Дания, Ирландия, Норвегия и Обединеното кралство към Европейските общности.

1973 г.**1 януари**

Дания, Ирландия и Обединеното кралство се присъединяват към Европейските общности, с което броят на държавите-членки става девет. След проведения референдум, в който повечето от гражданите ѝ гласуват против членството, Норвегия остава извън общностите.

1974 г.

9—10 декември

На срещата на върха в Париж политическите лидери на деветте държави-членки вземат решение да се срещат три пъти в годината като Европейски съвет. Те дават и „зелена светлина“ на преките избори за Европейски парламент и се споразумяват за създаването на Европейски фонд за регионално развитие.

1975 г.

28 януари

В Ломе е подписана конвенция („Ломе I“) между ЕИО и 46 държави от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн (АКТБ).

22 юли

Подписан е договор, с който се създава Европейска сметна палата и се предоставят по-големи правомощия върху бюджета на Европейския парламент. Договорът влиза в сила на 1 юни 1977 г.

1979 г.

7—10 юни

Провеждат се първите преки избори за 410 места в Европейския парламент.

1981 г.

1 януари

Гърция се присъединява към Европейските общности, с което броят на държавите-членки нараства на десет.

1984 г.

14—17 юни

Провеждат се вторите преки избори за Европейски парламент.

1985 г.

7 януари

Жак Делор става председател на Европейската комисия (1985—1995 г.).

14 юни

Подписано е Шенгенското споразумение, което цели премахването на проверките на граничните пунктове между държавите от Европейските общности.

1986 г.

1 януари

Испания и Португалия се присъединяват към Европейските общности, с което броят на държавите-членки се увеличава на дванадесет.

17 и 28 февруари

Подписан е Единният европейски акт в Люксембург и Хага. Той влиза в сила на 1 юни 1987 г.

1989 г.

15 и 18 юни

Провеждат се трети преки избори за Европейски парламент.

9 ноември

Падането на Берлинската стена.

1990 г.

3 октомври

Обединението на Германия.

1991 г.

9—10 декември

Европейският съвет от Маастрихт приема Договора за Европейски съюз. Той поставя основите на общата външна политика и политика на сигурност, по-тясното сътрудничество по въпросите на правосъдието и вътрешните работи и създаването на икономически и паричен съюз, включително и единна валута.

1992 г.

7 февруари

Договорът за Европейския съюз е подписан в Маастрихт. Договорът влиза в сила на 1 ноември 1993 г.

1993 г.

1 януари

Създава се единният пазар.

1994 г.

9 и 12 юни

Провеждат се четвърти преки избори за Европейски парламент.

1995 г.

1 януари

Австрия, Финландия и Швеция се присъединяват към Европейския съюз, с което броят на държавите-членки нараства на петнадесет. Норвегия отново остава извън Съюза след ре-

ферендум, на който повечето от гражданите ѝ гласуват против членството.

23 януари

В длъжност встъпва нова Европейска комисия, председателствана от Жак Сантер (1995—1999 г.).

27—28 ноември

Евро-средиземноморската конференция в Барселона полага началото на партньорството между ЕС и държавите от Южното Средиземноморие.

1997 г.

2 октомври

Подписан е Договорът от Амстердам. Той влиза в сила на 1 май 1999 г.

1998 г.

30 март

Започва процесът на присъединяване на новите страни кандидатки. Част от него са Кипър, Малта и 10 централно- и източноевропейски държави.

1999 г.

1 януари

Започва третият етап от изграждането на икономическия и паричен съюз: единадесет държави от ЕС приемат еурото, което влиза в обращение на валутните пазари и замества техните национални валути при безналичните плащания. От този момент нататък Европейската централна банка (ЕЦБ) поема отговорността за валутната политика на ЕС. Към единадесетте държави с единна валута през 2001 г. се присъединява и Гърция.

10 и 13 юни

Провеждат се пети преки избори за Европейски парламент.

15 септември

В длъжност встъпва нова Европейска комисия с председател Романо Проди (1999—2004 г.).

15—16 октомври

Европейският съвет от Тампере решава да превърне ЕС в зона на свобода, сигурност и правосъдие.

© Reuters

През 1999 г., когато еурото започна да се използва във финансовите операции (безналичните), се роди нова валута. Банкнотите и монетите дойдоха през 2002 г.

2000 г.

23—24 март

Европейският съвет от Лисабон изготвя нова стратегия за стимулиране на трудовата заетост в ЕС чрез модернизиране на икономиката и укрепване на социалното единство в една Европа на знанието.

7—8 декември

В Ница Европейският съвет постига споразумение по текста на нов договор, който променя системата на вземане на решения на ЕС така, че Съюзът да е готов за разширяването. Председателите на Европейския парламент, Съвета и Комисията тържествено обявяват Хартата на основните права на Европейския съюз.

2001 г.

26 февруари

Подписване на Договора от Ница. Той влиза в сила на 1 февруари 2003 г.

14—15 декември

Европейският съвет от Лаакен. Приета е декларацията за бъдещето на ЕС. Тя отваря пътя към предстоящото важно реформиране на ЕС и към свикването на Конвент за изготвянето на Европейска конституция.

2002 г.

1 януари

Еуробанкнотите и еуромонетите влизат в обращение в страните от Еурозоната.

13 декември

Европейският съвет от Копенхаген решава десетте страни кандидатки (Кипър, Чехия, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия и Словения) да се присъединят към ЕС на 1 май 2004 г.

2003 г.

10 юли

Конвентът за бъдещето на Европа приключва работата си по проекта на Европейска конституция.

4 октомври

Започва междуправителствена конференция за изготвяне на нов договор, който да създаде Европейска конституция.

2004 г.

1 май

Кипър, Чехия, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия и Словения се присъединяват към Европейския съюз.

10 и 13 юни

Провеждат се шести преки избори за Европейски парламент.

29 октомври

Европейската конституция е приета в Рим (като подлежи на ратификация от държавите-членки).

22 ноември

В длъжност встъпва нова Европейска комисия с председател Жозе Мануел Барозу.

2005 г.

29 май и 1 юни

Конституцията е отхвърлена от френските избиратели в проведения референдум, а три дни по-късно и на референдума в Нидерландия.

3 октомври

Започват преговори за присъединяване с Турция и Хърватия.

2007 г.

1 януари

България и Румъния се присъединяват към Европейския съюз.

Словения приема еурото.

Европейският съюз

Европейска комисия

Европа в 12 урока

Паскал Фонтен

Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности

2007 г. — 62 стр. — 16,2 × 22,9 cm

ISBN 92-79-02859-6

Какви са целите на ЕС? Защо и как е бил създаден? Как функционира? Какви постижения вече е осигурил за гражданите си и какви нови предизвикателства стоят пред него? Как може да се засили участието на гражданите?

Може ли във века на глобализацията ЕС да се конкурира успешно с другите големи икономики и да запази социалните си стандарти? Може ли Европа да продължи да играе водеща роля на световната сцена и да спомогне в защитата от тероризма?

Това са само част от въпросите, които Паскал Фонтен, експерт на ЕС и бивш университетски преподавател, разглежда в новото издание на своята популярна брошура „Европа в 12 урока“ от 2007 г.

Допълнителна информация за Европейския съюз

В Интернет

Информация за Европейския съюз на всички официални езици можете да намерите в интернет на страницата „Europa“: europa.eu

Посетете ни

Из цяла Европа има стотици местни информационни центрове за ЕС. Адресът на най-близкия до вас център можете да намерете на следния интернет адрес: europedirect.europa.eu

Обадете се или ни пишете

EUROPE DIRECT е службата, която дава отговор на вашите въпроси за Европейския съюз.

Можете да се свържете със службата на безплатния телефон: **00 800 6 7 8 9 10 11**

(или на платения телефон за обаждания извън ЕС): (32-2) 299 96 96) или на интернет адрес europedirect.europa.eu

Представителство на Европейската комисия в България

ул. „Московска“ № 9

София 1000

тел.: (+359 2) 933-52-52

факс: (+359 2) 933-52-33

e-mail: delegation-bulgaria@ec.europa.eu

Информационно бюро на ЕП

ул. „Московска“ № 9

София 1000

Тел.: (+359 2) 985-35-45

Факс: (+359 2) 981-99-44

e-mail: epsofia@europarl.europa.eu

Европа в 12 урока

Какви са целите на ЕС? Защо и как е бил създаден? Как функционира? Какви постижения вече е осигурил за гражданите си и какви нови предизвикателства стоят пред него? Как може да се засили участието на гражданите?

Може ли във века на глобализацията ЕС да се конкурира успешно с другите големи икономики и да запази социалните си стандарти? Може ли Европа да продължи да играе водеща роля на световната сцена и да спомогне в защитата от тероризма?

Това са само част от въпросите, които Паскал Фонтен, експерт на ЕС и бивш университетски преподавател, разглежда в новото издание на своята популярна брошура „Европа в 12 урока“ от 2007 г.